



DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia 7 września 2015 r.

Poz. 1916

UCHWAŁA NR X.53.2015 RADY MIEJSKIEJ W UJEŹDZIE

z dnia 31 sierpnia 2015 r.

w sprawie uchwalenia Programu Opieki na Zabytkami Gminy Ujazd na lata 2015-2018

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.¹⁾) Rada Miejska w Ujeździe uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwała się „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd na lata 2015-2018” zaopiniowany pozytywnie przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Ujazdu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej

Tomasz Cichoń

¹⁾Zmiany opublikowano w Dz. U. z 2013 r. poz. 1318, z 2014 r. poz. 379 i 1072, z 2015 r. poz. 1045

Załącznik do Uchwały Nr X.53.2015 Rady Miejskiej

w Ujeździe z dnia 31 sierpnia 2015 roku

Miasto i Gmina Ujazd



PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY UJAZD NA LATA 2015-2018



UJAZD 2015

Spis treści

1. Wstęp
 2. Podstawa prawna opracowania Programu
 3. System ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce
 - 3.1. Uwarunkowania prawne
 - 3.2. Zapisy dotyczące samorządu gminnego
 - 3.3. Organizacja organów ochrony zabytków
 4. Spójność Programu z dokumentami strategicznymi w Polsce w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 4.1. Uwarunkowania na szczeblu krajowym
 - 4.2. Uwarunkowania na szczeblu wojewódzkim
 - 4.3. Uwarunkowania na szczeblu powiatowym i międzygminnym
 5. Spójność Programu z lokalnymi dokumentami strategicznymi
 6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Ujazd
 - 6.1. Krajobraz kulturowy gminy
 - 6.2. Zabytki nieruchome
 - 6.2.1. Obiekty sakralne
 - 6.2.2. Układ urbanistyczny i zabytkowa zabudowa
 - 6.2.3. Obiekty inne
 - 6.3. Zabytki ruchome
 - 6.4. Zabytki archeologiczne
 - 6.5. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ)
 - 6.6. Dziedzictwo niematerialne
 7. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Ujazd
 8. Założenia programowe dokumentu
 - 8.1. Priorytety i główne kierunki działań Programu Opieki nad Zabytkami
 - 8.2. Propozycje zadań Programu w perspektywie długo- i krótkoterminowej
 9. Narzędzia służące realizacji Programu
 10. Źródła finansowania Programu
 11. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - 11.1. Ochrona zabytków
 - 11.2. Opieka nad zabytkami
 - 11.3. Promocja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego
- Załącznik nr 1 – Gminna Ewidencja Zabytków
Załącznik nr 2 – Wykaz stanowisk archeologicznych

1. Wstęp

Gmina Ujazd na tle opolskich samorządów wyróżnia się konsekwentnym podejściem do ustawowo zleconych zadań z zakresu opieki nad zabytkami, co ma odzwierciedlenie w kolejno opracowywanych **Gminnych Programach Opieki nad Zabytkami**.

Do tej pory Rada Miejska w Ujeździe uchwaliła następujące dokumenty:

- Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2007-2010 – uchwała Nr VI/26/2007 z dn. 27.02.2007 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego z dn. 30.03.2007 r., nr 24, poz. 1037);
- Program Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd na lata 2011-2014 – uchwała Nr X/46/2011 z dn. 31.08.2011 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego z dn. 4.11.2011r., nr 124, poz. 1470).

Głównymi celami obu Programów było wzmocnienie ochrony i opieki nad zabytkami, poprawa ich stanu zachowania oraz aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy poprzez budowanie spójnej polityki ochrony zabytków w perspektywie wieloletniej. Oczekiwany rezultatami miała być poprawa stanu zachowania zabytków, wyeksponowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz wykorzystanie zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze, edukacyjne i turystyczne.

Niniejszy dokument jest już trzecim kolejnym Programem. Stanowi on kontynuację i aktualizację poprzednich dokumentów. Stąd też w treści opracowania zrezygnowano z cytowania informacji zawartych w poprzednich Programach. Skrótowno potraktowano, m.in. system ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce, uwarunkowania prawne, spójność Programu z dokumentami strategicznymi. Obecny Program w obszarze zapisów prawnych został ograniczony do najważniejszych zmian. Również zostało zmienione podejście strategiczne na najbliższe 4 lata, rezygnując z ogólnych postulatów na rzecz konkretnych zadań i wskazania źródeł ich finansowania.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd na lata 2015-2018 wchodzi w życie niemal równocześnie z nową perspektywą finansowania ze środków europejskich na lata 2014-2020. Jest to z jednej strony wielka szansa na pozyskiwanie niezbędnych funduszy na realizację zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, z drugiej zaś jest to wyzwanie dla Gminy Ujazd a w szczególności dla Urzędu Miejskiego, który ma spore osiągnięcia już na tym polu.

2. Podstawa prawna opracowania Programu

Obowiązek opracowania *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd* wynika z *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*, która w katalogu zadań własnych gminy o charakterze lokalnym służącym zaspokajaniu zbiorowych potrzeb wspólnoty wymienia również zadania z zakresu kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, oraz bezpośrednio z zapisów art. 87 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (dalej: *Ustawa*) mówiących, że burmistrz Gminy sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (dalej: WKZ) w formie uchwały przyjmuje Rada Miejska. Następnie Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu burmistrz Gminy sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miejskiej.

Szczegółowe cele opracowania określa art. 87, ust. 2. cytowanej *Ustawy*.

3. System ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce

3.1. Uwarunkowania prawne

System ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce oparty jest na następujących zapisach legislacyjnych:

- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*(Dz.U. z 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) – art. 5, art. 6 ust. 1;
- *Ustawa z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446) – szczególnie art. 4-7.

Do pozostałych aktów prawnych zawierających zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego należą:

- *Ustawa z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz.U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.) – art. 7;
- *Ustawa z dn. 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. z 2012 r. poz. 647, z późn. zm.) – art. 1, 3, 8, 10 i nn., 15 i nn., 47, 50 i nn.;
- *Ustawa z dn. 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane* (Dz.U. z 2013 r. poz. 1409 z późn. zm.) – art. 5, 39, 83 i nn.;
- *Ustawa z dn. 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami* (Dz.U. z 2014 r. poz. 518, z późn. zm.) – art. 6, 13, 96, 29, 68, 73 i 84;

- *Ustawa o z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz.U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.) – art. 5, 83;
- *Ustawa z dn. 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.) – art. 8, 101, 400a ust. 26;
- *Ustawa z dn. 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz.U. z 2013 r. poz. 1205 z późn. zm.) – art. 2, 34;
- *Ustawa z dn. 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych* (Dz.U. z 2014 r. poz. 849 tj.) – art. 7, 12;
- *Ustawa z dn. 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (Dz.U. z 2012 r. poz. 406, z późn. zm.) – art. 1, 7b, 9.

Do aktów wykonawczych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należy także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 27.07.2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz.U. z 2011 r. nr 165, poz. 987);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 26.05.2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011 r. nr 113, poz. 661);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 6.06.2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2014 r. poz. 399 tj.);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz.U. 2014 r. poz. 110);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. 2004 r. nr 30 poz. 259);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2004 r. nr 212 poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz.U. 2011 nr 89 poz. 510).

3.2. Zapisy dotyczące samorządu gminnego

Ochrona zabytków znajdujących się na terenie gminy należy do jednych z obowiązków i kompetencji samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej (m.in. zarządami gmin), precyzuje art. 4. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Realizacji tych zadań, obok sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 *Ustawy*), ma służyć m.in.:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22, ust. 4 i 5): „Burmistrz prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
 - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
 - 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
 - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ewidencja zabytków stanowi podstawę do sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami.

- utworzenie przez Radę Miejską, po zasięgnięciu opinii WKZ, parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16). Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał Rad Gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony;
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami się przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 18);
- udzielanie przez organ stanowiący gminy dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81);
- powierzenie przez Wojewodę, na wniosek WKZ, w drodze porozumienia, prowadzenia niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych gminom, a także związkom gmin, położonym na terenie województwa (art. 96).

3.3. Organizacja organów ochrony zabytków

Organami ochrony zabytków są (art. 89 *Ustawy*): minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje WKZ, który kieruje wojewódzkim urzędem ochrony zabytków.

Wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje i odwołuje wojewoda, za zgodą Generalnego Konserwatora Zabytków. Szczegółowy zakres zadań wykonywanych przez WKZ określa art. 91 *Ustawy*.

Kolejnymi stopniami systemu ochrony zabytków w regionie byłoby ewentualne powołanie powiatowego konserwatora zabytków (na podstawie porozumienia Wojewody Opolskiego ze Starostą Strzeleckim) oraz gminnego (porozumienie Wojewody z Burmistrzem Ujazdu). Lokalnym konserwatorom (np. zatrudnionym na samodzielnych stanowiskach ds. ochrony zabytków) zostałyby powierzone prowadzenie niektórych spraw z zakresu właściwości Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (występującego w imieniu Wojewody Opolskiego), co w znaczącym stopniu poprawiłoby jakość zarządzania dziedzictwem w gminie, powiecie, a także w województwie.

4. Spójność Programu z dokumentami strategicznymi w Polsce w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd jest jednym ze strategicznych elementów budujących politykę rozwoju Gminy. By nie dopuścić do kolizji prawnych oraz zoptymalizować efekty realizacji niniejszego dokumentu, *Program* uwzględnia wcześniejsze ustalenia dokumentów strategicznych wszystkich szczebli – krajowych, wojewódzkich oraz powiatowych i gminnych. Pozwala to na sprawną i pełną realizację *Programu* oraz na unikanie sytuacji konfliktowych w sferze planowania strategicznego.

Z punktu widzenia samorządu gminnego najistotniejsze są regulacje prawne dotyczące ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego zawarte w aktach prawnych na poziomie lokalnym, a więc zarówno gminnym i powiatowym: dokumentach o charakterze strategicznym, studiu uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, programach, planach i dokumentach dotyczących innych dziedzin działalności samorządowej, np. ochrony przyrody.

4.1. Uwarunkowania na szczeblu krajowym

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo (uchwała Rady Ministrów z dn. 25.09.2012 r.)

Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

W *Strategii* pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną m.in. dziedzictwa kulturowego. Drugim ważnym, podkreślonym przez *Strategię* obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania.

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej – w tym infrastruktury kulturalnej – oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności miast.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 i Uzupelnienie NSRK na lata 2004-2020 (dokumenty przyjęte przez Radę Ministrów)

Tworzy ramy dla mecenatu państwa w sferze kultury. Głównym celem *Strategii* jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce. Do priorytetów zaliczono:

- aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe celem poprawy stanu zachowania zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do mieszkańców, turystów i inwestorów,
- edukację i administrację na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Dokumentem służącym wdrożeniu *Strategii* w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”*, w którym wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

(uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. – M.P. 2012, poz. 252).

Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. *KPZK 2030* formułuje zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego.

W dokumencie został wyznaczony następujący cel strategiczny:
„Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie”.

Ponadto wyznaczono cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014-2017

(uchwała Rady Ministrów z dn. 24.06.2014 r.).

Krajowy Program wpisuje się w system dokumentów planistycznych państwa jako instrument wykonawczy dla *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*; jest kluczowym instrumentem planowania strategicznego w dziedzinie ochrony zabytków, który pozwoli na ujednoczenie polityki konserwatorskiej w wymiarze ogólnokrajowym i ułatwi skoordynowanie działań wielu podmiotów skoncentrowanych na zagadnieniach ochrony zabytków: organów konserwatorskich, instytucji kultury oraz osób prywatnych zaangażowanych w społeczną opiekę nad zabytkami. Adresatami *Krajowego Programu* są organy administracji rządowej, przede wszystkim MKiDN, wojewodowie i wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz podległe im wyspecjalizowane instytucje kultury. Odbiorcami *Krajowego Programu* są natomiast wszystkie podmioty publiczne i prywatne, zainteresowane zamierzeniami rządu w dziedzinie polityki konserwatorskiej.

Cele i kierunki określone w *Krajowym Programie* będą realizowane poprzez tworzenie odpowiedniego otoczenia prawnego oraz podejmowanie długofalowych działań. Na szczeblu lokalnym i regionalnym analogiczną rolę pełnią gminne, powiatowe i wojewódzkie programy opieki nad zabytkami.

Podstawowe zadania *Krajowego Programu* to:

- określenie głównych problemów ochrony zabytków w Polsce i ocena, jakie są możliwości ich rozwiązania;
- określenie celów polityki rządu z zakresie ochrony zabytków, sposobów jej realizowania oraz podstaw finansowania;
- wskazanie koniecznych zmian w warstwie regulacyjnej, których wprowadzenie umożliwi osiągnięcie zakładanych celów.

Sformułowano także cel główny: ***Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.***

4.2. Uwarunkowania na szczeblu wojewódzkim

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 (uchwała nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dn. 28grudnia 2012 r.).

Strategia jest najważniejszym regionalnym dokumentem strategicznym, w którym przyjęto hierarchiczny układ pięciu poziomów planowania, obejmujący: wizję, wyzwania, cele strategiczne, cele operacyjne i działania. W dokumencie określono wizję rozwoju:

>> Województwo opolskie to wielokulturowy region, wykształconych, otwartych i aktywnych mieszkańców, z konkurencyjną i innowacyjną gospodarką oraz z przyjaznym środowiskiem życia <<.

Szeroko pojęta ochrona dziedzictwa kulturowego została zapisana w **Celu operacyjnym 2.2. – Wzbogacanie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości regionalnej** (Wyzwanie 1.– Przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo, Cel strategiczny 2. – Aktywna społeczność regionalna) oraz w **Celu operacyjnym 5.3. – Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury** (Wyzwanie 3.– Atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku, Cel strategiczny 5. – Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna).

Do działań służących realizacji obu celów operacyjnych zaliczono m.in.:

- propagowanie i zachowanie wielokulturowego dziedzictwa materialnego i niematerialnego regionu oraz tradycji różnych narodowości,
- wspieranie rozwoju edukacji mniejszości narodowych i etnicznych,
- wspieranie rozwoju regionalnej edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży,
- promowanie materialnej i niematerialnej kultury ludowej jako elementu rozwoju turystyki wiejskiej, kulturalnej i agroturystyki,
- rozwijanie i promocja wielokulturowości regionu,
- rozwój i promocja oferty turystycznej, kulturalnej i sportowej regionu,
- inicjowanie i wspieranie współpracy organizacji pozarządowych oraz tworzenie sieci kooperacyjnych, wpływających na rozwój oferty kulturalnej, turystycznej i sportowej regionu,
- inicjowanie i wspieranie realizacji programów upowszechniania aktywności fizycznej, turystycznej, kulturalnej w różnych środowiskach i grupach społecznych,
- współpraca międzyregionalna w zakresie kreowania produktów turystycznych,
- budowa, rozbudowa i poprawa stanu oraz dostępności infrastruktury kulturalnej, w tym dziedzictwa kulturowego oraz infrastruktury turystycznej, uzdrowiskowej, rekreacyjnej i sportowej,
- tworzenie spójnego wizerunku województwa opolskiego jako zbioru kierunków turystycznych wysokiej jakości zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- wspieranie wykorzystania potencjału turystycznego rzeki Odry.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego (uchwała nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dn. 28 września 2010 r.)

W *Planie* przyjęto, że „celem polityki przestrzennej jest ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej a kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu. Obiekty kultury materialnej winny być wykorzystane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji użytkowych”.

Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie dziedzictwa kulturowego uznano:

- 1) zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej,
- 2) obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowywanie MPZP z określeniem stref ochrony konserwatorskiej,
- 3) nadawanie mocy prawnej Gminnym Ewidencjom Zabytków poprzez umieszczanie ich w MPZP,
- 4) kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych,
- 5) wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do pełnienia określonych funkcji, zgodnych bądź nie kolidujących z ich zabytkowym charakterem,
- 6) oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego, a także przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznie ukształtowanej zabudowy,
- 7) harmonizowanie zabytkowych układów urbanistycznych w powiązaniu z rozwojem osadnictwa i komunikacji,
- 8) zachowanie mieszkalno-usługowego charakteru centrów miast,
- 9) eksponowanie regionalnych cech środowiska kulturowego woj. opolskiego,
- 10) inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie pomników historii i parków kulturowych.

Do głównych kierunków polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego *Plan* zalicza ochronę zabytkowego krajobrazu kulturowego, historycznych układów przestrzennych, obiektów i miejsc dziedzictwa kulturowego, w tym dóbr kultury współczesnej, dziedzictwa archeologicznego, materialnych i niematerialnych przejawów tradycji kultury ludowej, miejsc pamięci narodowej i świadectw przeszłości historycznej oraz wykorzystanie elementów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionu.

Z terenu Gminy Ujazd *Plan* podaje przykłady najcenniejszych zabytków w skali województwa opolskiego, które należy objąć szczególną ochroną:

- historyczny układ urbanistyczny w Ujeździe wraz z zespołem zamkowo-parkowym,
- historyczny ogólny układ przestrzenny wsi: Jaryszów, Klucz, Olszowa, Stary Ujazd, Zimna Wódka,
- fragmenty historycznego układu przestrzennego wsi: Niezdrowice i Sieronowice,
- przykłady architektury sakralnej: kościoły w Ujeździe, Kluczu, Zimnej Wódce i Olszowej.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2011-2014
(uchwała Nr V/76/2011 Sejmiku Województwa Opolskiego z dn. 29 marca 2011 r.)

Dokument o charakterze strategicznym dla efektywnego zarządzania, zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego w województwie opolskim. Zakłada trzy główne cele strategiczne ze szczegółowymi priorytetami:

- **Cel strategiczny I** – Utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa kulturowego.
Priorytet I: Realizacja zadań własnych samorządu wojewódzkiego.
Priorytet II: Odnowa wsi w kontekście poprawy stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego.
Priorytet III: Rewaloryzacja miast
Priorytet IV: Ochrona dziedzictwa archeologicznego.
Priorytet V: Rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa.
Priorytet VI: Rozwój instytucji opieki nad zabytkami.
- **Cel strategiczny II** – Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
Priorytet I: Dziedzictwo kulturowe jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy.
Priorytet II: Wstrzymanie procesu degradacji zespołów pałacowo-parkowych.
Priorytet III: Wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.
Priorytet IV: Wspieranie funkcjonowania istniejących szlaków oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków obejmujących charakterystyczne dla województwa cenne zespoły i obiekty zabytkowe.
- **Cel strategiczny III** – Rozwój turystyki związanej z regionalnym dziedzictwem kulturowym i rozwój tożsamości regionalnej.
Priorytet I: Podniesienie poziomu edukacji i wiedzy nt. regionalnego dziedzictwa kulturowego.
Priorytet II: Powołanie nowych instytucji do spraw dziedzictwa kulturowego i współpraca z instytucjami już istniejącymi.
Priorytet III: Współpraca między regionami.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020 (zatwierdzony przez Komisję Europejską w dn. 18 grudnia 2014 r.)

RPO WO 2014-2020 jest jednym z narzędzi realizacji głównych dokumentów strategicznych dla regionu, w tym przede wszystkim Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku. Dokument określa najważniejsze dla rozwoju społeczno-gospodarczego woj. opolskiego obszary wsparcia, które będą współfinansowane z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. W *RPO WO 2014-2020* zostały określone cele szczegółowe przyporządkowane poszczególnym priorytetom inwestycyjnym. Projekty związane z ochroną zabytków będą realizowane w ramach **Osi Priorytetowej V – „Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego”**.

4.3. Uwarunkowania na szczeblu powiatowym i międzygminnym

Strategia Rozwoju Subregionu Kędzierzyńsko-Kozielskiego do roku 2020 oraz Program Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Kędzierzyńsko-Kozielskiego na lata 2014-2020 (dokumenty w trakcie opracowywania)

W czerwcu 2013 r. Gmina Ujazd stała się członkiem Kędzierzyńsko-Kozielskiego Subregionalnego Obszaru Funkcjonalnego (KKSOF), którego celem strategicznym jest wzmocnienie jego zdolności do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców. W obecnym kształcie składa się z 13 jednostek samorządu terytorialnego z powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego i strzeleckiego, które w celu przygotowania wspólnej, atrakcyjnej oferty oraz łączenia potencjałów podpisały porozumienie o współpracy partnerskiej Gmin i Powiatów Subregionu Kędzierzyńsko-Kozielskiego.

Celem porozumienia jest:

- wzmocnienie funkcji miejskich oraz rozbudowa powiązań funkcjonalnych między Kędzierzyna-Koźlem a jego otoczeniem dla równomiernego i zrównoważonego rozwoju sygnatariuszy i Województwa Opolskiego;
- wypracowywanie spójnego modelu planowania przestrzennego angażującego podmioty wewnątrz subregionu;
- przygotowywanie wspólnych projektów rozwojowych;
- wspieranie działań służących rozwiązaniu problemów demograficznych (...) oraz przeciwdziałanie zjawiskom bezrobocia;
- wdrażanie założeń dotyczących planowania na obszarach funkcjonalnych wnikających z regulacji prawnych;
- wzmacnianie współpracy gmin miejskich i wiejskich;
- wsparcie społeczności w kreowaniu nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań służących rozwojowi subregionu;
- ciągle, harmonijne rozwijanie współpracy z otoczeniem subregionu;
- rozwój i promocja współpracy na linii nauka – biznes – administracja.

Obszary współpracy dotyczą zagadnień z zakresu: ochrona środowiska i ochrona przeciwpowodziowa, turystyka i rekreacja, **ochrona dziedzictwa kulturowego**, infrastruktura społeczna i infrastruktura techniczna, gospodarka, osadnictwo, komunikacja i nowoczesne technologie, rynek pracy i problemy demograficzne.

Zakres tematyczny przewidzianych do realizacji zadań wewnątrz obszaru jest zgodny z wstępną diagnozą potrzeb i dotyczy m.in.: rewitalizacji zdegradowanej tkanki miejskiej, kształtowanie przestrzeni publicznych.

Strategia Rozwoju Powiatu Strzeleckiego na lata 2014-2020 (uchwała Nr XLVIII/487/14 Rady Powiatu Strzeleckiego z dn. 29 października 2014 r.)

Strategia jest najważniejszym dokumentem określającym kierunki rozwoju powiatu na najbliższe lata. Jej celem jest wskazanie misji, wizji oraz celów strategicznych, operacyjnych, zadań strategicznych i ewentualnie projektów, których realizacja w określonym horyzoncie czasowym przyczyni się do wielokierunkowego rozwoju powiatu.

W dokumencie sformułowano **wizję** obszaru w sposób następujący:

„Powiat strzelecki w 2020 r. jest obszarem dynamicznego rozwoju opartego na współpracy wszystkich partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Potencjał powiatu sprawia, że jest to miejsce zapewniające mieszkańcom wysoką jakość życia, przedsiębiorcom – atrakcyjne warunki prowadzenia działalności, a turystom – bogatą ofertę spędzania wolnego czasu”, jak również **misję** regionu:

„Powiat strzelecki miejscem atrakcyjnym do życia i funkcjonowania”.

W *Strategii* zagadnienia związane z ochroną zabytków zintegrowano z ofertą turystyczną regionu oraz wykorzystaniem czasu wolnego:

- Pole operacyjne 1.5. **Atrakcyjna infrastruktura turystyczno-rekreacyjna**
(Pole strategiczne 1. Przestrzeń, infrastruktura i środowisko)
Planowane kierunki działania:
 1. Kierunek działania 1.5.1. Opracowanie spójnej oferty turystyczno-rekreacyjnej.
 2. Kierunek działania 1.5.2. Wykorzystanie walorów turystyczno-rekreacyjnych.
 3. Kierunek działania 1.5.3. Zwiększenie dostępności i poprawa jakości infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
- Pole operacyjne 2.4. **Rozwój kultury oraz zagospodarowanie czasu wolnego**
(Pole strategiczne 2. Kapitał ludzki)
Planowane kierunki działania:
 1. Kierunek działania 2.4.1. Opracowanie i wdrożenie koncepcji zagospodarowania czasu wolnego dla mieszkańców powiatu strzeleckiego.
 2. Kierunek działania 2.4.2. Tworzenie warunków dla rozwoju inicjatyw pozaformalnych, w tym edukacji rówieśniczej.

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Strzeleckiego na lata 2011-2014 (uchwała Nr VIII/86/11 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 27 kwietnia 2011 r.)

Dokument o charakterze strategicznym dla powiatu strzeleckiego. Nadrzędnym celem polityki powiatu w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami jest ochrona oraz efektywne zarządzanie materialnym dziedzictwem kulturowym, dążenie do poprawy stanu zabytków, ich odbudowy, adaptacji i rewitalizacji w celu wykorzystania potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

W dokumencie wskazano **główne priorytety**:

- planowe, kompetentne i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków,
- wykorzystanie walorów zabytkowych jako czynnika wpływającego na rozwój i promocję powiatu, zwiększającego atrakcyjność przestrzeni powiatu w kontekście potrzeb edukacyjnych, społecznych i turystycznych,
- integrację ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu w dokumentach planistycznych, w tym strategii rozwoju powiatu,
- wspieranie projektów pośrednio związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych,
- rozwój turystyki (w tym agroturystyki) przy jednoczesnym połączeniu atutów powiatów w postaci atrakcji przyrodniczych oraz zabytków.

Wśród propozycji działań konserwatorskich przy zabytkach na lata 2011-2014 znajdujemy również szczególnie ważne dla Gminy Ujazd:

- zabezpieczenie ruin zamku w Ujeździe,
- rewitalizacja centrów pozostałych miejscowości powiatu (za przykład i wzór do naśladowania podano rewitalizację centrum Leśnicy),
- zakładanie instalacji odgromowych i przeciwpożarowych w kościołach drewnianych oraz regularna impregnacja drewna,
- współpraca z OWKZ przy restauracji niewpisanych do rejestru zabytków kapliczek przydrożnych,
- ujednoczenie oznakowania mogił związanych z powstaniami śląskimi,
- uporządkowanie i inwentaryzacja zabytkowych cmentarzy żydowskich w Leśnicy i Niezdrowicach.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Strzeleckiego na lata 2012-2015 z perspektywą 2016-2019(uchwała Nr XXVIII/260/12 Rady Powiatu Strzeleckiego z dn. 28 grudnia 2012 r.)

W Programie wyznaczono cele ekologiczne dla Powiatu Strzeleckiego z zakresu ochrony środowiska z perspektywą średniookresową do 2019 roku:

- środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
- wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Program w odniesieniu do ochrony krajobrazu kulturowego przewiduje następujące zadania własne i koordynowane:

- rewaloryzacja parków, w tym podworskich i przypałacowych;
- wzmocnianie znaczenia ochrony krajobrazu w planowaniu przestrzennym;
- rozwój sieci szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych na terenach interesujących przyrodniczo;

- opracowanie planu awaryjnego na wypadek powodzi, uwzględniającego ochronę obiektów wrażliwych na terenie gminy (np. terenów zabytkowych i przyrodniczo cennych).

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Kraina św. Anny”

Lokalna Grupa Działania „Kraina św. Anny” jest stowarzyszeniem obejmującym swoim zasięgiem gminy Gogolin, Izbicko, Jemielnica, Krapkowice, Leśnica, Walce, Strzelce Opolskie, Tarnów Opolski, **Ujazd**, Zdieszowice.

Powołano ją do życia w celu przystąpienia do opracowania i realizacji *Lokalne Strategii Rozwoju* w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, dostosowując się do nowych wymogów. W *LSR* zostały sformułowane strategiczne dziedziny rozwoju, które odzwierciedlają najważniejsze grupy zagadnień:

- I. Zrównoważony rozwój gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem turystyki.
- II. Nowoczesna i oparta na tradycji edukacja i promocja bogactwa zasobów.
- III. Rozwój społeczny oparty na partnerstwie

LSR określa cele ogólne i szczegółowe oraz wskazuje planowane przedsięwzięcia służące osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje. W zasadzie wszystkie planowane przedsięwzięcia dotyczą ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego, w szczególności zabytków:

- I. „Poznaj Krainę św. Anny”
- II. „Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Krainy św. Anny”.
- III. „Nowoczesne obiekty i przestrzenie nawiązujące do tradycji na obszarze Krainy św. Anny”.
- IV. „Aktywnie spędzamy czas”.

Wieloletni program współpracy Powiatu Strzeleckiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2014-2016 (uchwała Nr XXXIV/341/13 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 26 czerwca 2013 r.)

Program określa formy, zasady i zakres współpracy Powiatu Strzeleckiego z organizacjami, a także sposoby określania priorytetów zadań publicznych, których realizacja związana będzie z udzieleniem dotacji, wysokość przeznaczonych na realizację celu środków oraz tryb konsultacji programu.

Celem programu jest określenie zasad w zakresie wspierania przez powiat działań organizacji pozarządowych poprzez powierzanie tym organizacjom ustawowych zadań powiatu, służącym poprawie jakości życia jego mieszkańców.

Wśród priorytetów zadań publicznych, które mieszczą się w obszarze współpracy powiatu z organizacjami pozarządowymi znalazła się m.in.:

- edukacja kulturalna oraz popularyzacja tradycji i dziedzictwa kulturowego w Powiecie Strzeleckim.

5. Spójność Programu z lokalnymi dokumentami strategicznymi

Na poziomie lokalnym równie ważne są zapisy prawa miejscowego – z punktu widzenia gminy regulujące najistotniejsze dla niej obszary działalności. Ochrona zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy znalazła swoje miejsce w dokumentach o charakterze strategicznym dla gminu oraz opracowaniach wyznaczających kierunki polityki przestrzennej gminy: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy.

Strategii Rozwoju Gminy Ujazd na lata 2010 – 2017 (Uchwała Nr LIII/289/2010 Rady Miejskiej w Ujeździe z dnia 27 września 2010 r.)

Strategia jest kluczowym elementem planowania rozwoju lokalnego, którego celem jest wskazanie wizji oraz strategicznych kierunków rozwoju gminy. *Strategia* jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania gminą.

Określona w dokumencie **misja** (mówiąca m.in. o maksymalnym zaspokajaniu potrzeb swoich mieszkańców, wykorzystywaniu posiadanych zasobów Gminy i poszanowaniu środowiska naturalnego) realizowana będzie poprzez opracowane **cele strategiczne** (na lata 2010-2017) oraz **cele operacyjne**.

Dla niniejszego *Programu* najważniejsze są trzy cele operacyjne, do których przyporządkowano zadania:

- II Cel strategiczny – Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego Gminy
 2. Cel operacyjny – **Promocja Gminy**

Zadania:

 - przygotowanie folderu, zawierającego informacje o walorach i zasobach gospodarczych i przyrodniczych gminy,
 - współpraca z gminami, stowarzyszeniami w zakresie organizowania wspólnych akcji promocyjnych,
 - korzystanie z mediów w celu zamieszczania informacji o gminie,
 - stworzenie tablic informacyjnych w centrum Gminy, na jej granicach, promujących atrakcje turystyczne (wyznaczone szlaki turystyczne, parki krajobrazowe, zabytki itp.).
- IV Cel strategiczny – Rozwój oświaty, kultury i rekreacji
 2. Cel operacyjny – **Rozwój kultury i sportu**

Zadania:

 - rozwój instytucji kultury i sportu (modernizacja niezbędnej infrastruktury, w tym wyposażenie w niezbędny sprzęt, wspieranie najważniejszych imprez kulturalnych, itd.),
 - aktywne wspieranie partnerstw i inicjatyw oddolnych na rzecz rozwoju gminy lub wsi (formalnych i nieformalnych),
 - prowadzenie efektywnej polityki społecznej (prowadzącej do integracji i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem),

- zwiększanie świadomości mieszkańców wokół najważniejszych problemów rozwoju gminy (ekologia, zdrowie i bezpieczeństwo, przedsiębiorczość, integracja europejska, itd.).
- doskonalenie kadr administracji lokalnej, rozwój współpracy ponadgminnej, planowanie strategiczne, itd.

2. Cel operacyjny – **Rozwój turystyki i rekreacji**

Zadania:

- dbanie o estetyczny wygląd Gminy,
- zorganizowanie cyklu szkoleń dla rolników zainteresowanych prowadzeniem gospodarstw i usług agroturystycznych,
- wykorzystanie walorów przyrodniczych do przyciągnięcia turystów,
- wytyczenie ścieżek rowerowych,
- właściwe oznakowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie,
- utworzenie systemu informacji turystycznej, w tym informacji internetowej,
- stworzenie kalendarza imprez i wydarzeń turystycznych umożliwiających przyciągnięcie turystów.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ujazd na lata 2009-2014 z perspektywą do 2018 roku (Uchwała Nr V/27/2011 Rady Miejskiej w Ujeździe z dnia 28 lutego 2011 r.)

Program określa stan obecny oraz podstawowe cele, zadania i przedsięwzięcia gminy w zakresie ochrony środowiska. Stan obecny w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Ujazd należy uznać za zadowalający. W gminie Ujazd ustanowiono jedynie jeden pomnik przyrody – buk zwyczajny, na terenie nadleśnictwa Rudziniec, w miejscowości Nogowczyce. Obszarami prawnie chronionymi gminy Ujazd są: Park Krajobrazowy Góra Św. Anny oraz Rezerwat Przyrody Boże Oko.

W granicach gminy Ujazd znajduje się około 2% powierzchni Parku Krajobrazowego Góra Św. Anny, obejmującego zachodnią część gminy. W skład otuliny parku wchodzi fragmenty sołectw: Olszowa, Klucz i Zimna Wódka, stanowiące około 22% powierzchni otuliny.

Celami, które powinny być realizowane na terenie gminy Ujazd dla poprawy lub utrzymania dobrego stanu środowiska przyrodniczego są :

- ochrona przyrody i krajobrazu, oraz podjęcia działań na rzecz wzbogacenia bioróżnorodności,
- ochrona i zrównoważone wykorzystanie lasów,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona powierzchni ziemi i gleb,
- ochrona powietrza atmosferycznego dla gminy Ujazd,
- zapobiegania poważnym awariom,
- cele w zakresie edukacji.

Program Odnowy Wsi – działa od roku 1997 w województwie opolskim. Jest największym i najdłużej działającym w Polsce regionalnym programem aktywizacji społeczności lokalnych. W jego ramach, po raz pierwszy w kraju wdrożono metodykę budowania strategii rozwoju na poziomie sołectwa. Jest one ważnym narzędziem promującym opolską wieś. Na terenie gminy Ujazd do Programu przystąpiły następujące sołectwa: 1999 – Jaryszów, Niezdrowice, Stary Ujazd, 2006 – Klucz, Balcarzowice, Nogowczyce, Olszowa, Sieronowice, Zimna Wódka, a w 2007 – miasto Ujazd. Wszystkie opracowały własne Plany Odnowy Miejscowości.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ujazd (Uchwała Nr XL.226.2014 Rady Miejskiej w Ujeździe z dnia 24 kwietnia 2014 r.)

Studium jest dokumentem stanowiącym instrument polityki przestrzennej, zawierającym przestrzenne odzwierciedlenie przyjętej przez organy władzy strategii rozwoju gminy, stanowi podstawę do opracowania przez burmistrza miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W rozdziale II – „Uwarunkowania rozwoju” zostały zaprezentowane formy ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego (w tym obiekty i obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody, projektowane formy ochrony przyrody, wieloprzestrzenne układy przyrodnicze) oraz przedstawiono stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (w tym genezę powstania jednostek osadniczych, prawne formy ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkim rejestrze oraz gminnej ewidencji zabytków, zabytki archeologiczne, strefy ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego, dobra kultury współczesnej, zagrożenia dziedzictwa kulturowego).

Zostały wymienione strefy ochrony konserwatorskiej zapisane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- **Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej typu „A”** obejmująca układ urbanistyczny miasta Ujazd, nr rejestru 154/57 oraz tzw. Dziekankę (w *Studium* wskazana jest korekta nazwy na: strefa ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego miasta lokacyjnego Ujazd oraz korekta przebiegu granicy strefy zgodnie z wpisem do rejestru zabytków, ze szczególnych uwzględnieniem zespołu zamkowo-parkowego. Jednocześnie zasadne jest wprowadzenie strefy ochrony konserwatorskiej układu przestrzennego osady Dziekanka.

Strefy ochrony konserwatorskiej typu „B”

- tereny zainwestowane historycznej części wsi Klucz tj. zabudowa wsi z zagrodami wzdłuż ul. Wiejskiej wraz z budynkami gospodarczymi i inwentarskimi z przełomu XIX/XX w., kapliczka i dawna gospoda; wawóz ul. Wiejskiej wraz podjazdem i schodami w kierunku cmentarza oraz towarzyszącą zielenią; zabudowa i ukształtowanie terenu zabytkowego zespołu kościoła wraz ze schodami i zielenią starodrzewu oraz z budynkiem plebanii i spichlerzem, jako obiektu kultu religijnego i dominanty w krajobrazie;

- we wsi Sieroniewice centralny obszar wsi po obu stronach doliny Ligockiego Potoku tj. bieg cieku i staw na Ligockim Potoku wraz z linią brzegową i towarzyszącą zielenią;
- we wsi Olszowa – tereny zainwestowane historycznej części wsi Olszowa wraz z kościołem i terenem w otoczeniu kościoła, tereny zainwestowane folwarku Komorniki, tereny zainwestowane folwarku Janków;
- we wsi Zimna Wódka – tereny zainwestowane historycznej części wsi Zimna Wódka, tereny zespołu stacyjnego kolei żelaznej, tereny zainwestowane przysiółka Buczki oraz tereny zainwestowane przysiółka Wesołów;
- we wsi Jaryszów – tereny zainwestowane historycznej części wsi, po obu stronach Jaryszówki;
- we wsi Stary Ujazd – tereny zainwestowane historycznej części wsi, wzdłuż potoku Jordan;
- we wsi Niezdrowice – tereny zainwestowane historycznej części wsi.

W *Studium* wskazana jest korekta nazw na: strefa ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego wsi, z podaniem nazwy wsi. Wskazane jest również objęcie ochroną historycznego ogólnego układu przestrzennego wsi Jaryszów oraz Stary Ujazd. Jednocześnie uważa się za zasadną korektę przebiegu granic strefy we wsi Klucz w odniesieniu do wąwozu oraz we wsi Sieroniewice

Strefy ochrony krajobrazu typu „K”

- we wsi Olszowa - tereny zainwestowane zabytkowego kościoła drewnianego i przykościelnego cmentarza parafialnego;
- we wsi Stary Ujazd – dolina potoku Jordan.

W zmianie *Studium* wskazane jest objęcie ochroną doliny Jaryszówki, w górnym biegu potoku oraz poniżej (na wschód) obszaru zabudowanego wsi Jaryszów oraz wąwozu ulicy Wiejskiej wraz podjazdem i schodami w kierunku cmentarza i towarzyszącą zielenią we wsi Klucz

Strefy ochrony ekspozycji typu „E” – w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wprowadzono zapisy chroniące szczególnie atrakcyjne lub rozległe panoramy widokowe, w tym:

- we wsi Sieroniewice – widok na kościół, jako obiekt kultu religijnego i dominantę w krajobrazie;
- we wsi Jaryszów, widok w kierunku wsi z drogi starostrzeleckiej;
- w mieście Ujazd – panorama Ujazdu z dominantą kościoła, obserwowana od strony południowej z wałów i skarp Kanału Gliwickiego;

Strefy obserwacji archeologicznej „OW”

- na terenie miasta Ujazd - obszar wokół zamku oraz wzgórze św. Bartłomieja, gdzie istnieje prawdopodobieństwo natrafienia na ślady osadnictwa przedlokacyjnego.
- teren w promieniu 50 m od stanowiska archeologicznego nr 1 w Balcarzowicach

Na obszarze gminy Ujazd występuje jeden cmentarz będący zabytkiem rejestrowym tj. cmentarz żydowski w Ujeździe oraz aleja parkowa w Księżym Lesie wpisana do gminnej ewidencji zabytków. Pozostałe cmentarze i parki nie mają cech

zabytkowych, jednak jako formy zieleni urządzonej, pełnią istotną rolę w kształtowaniu krajobrazu i struktury przestrzennej miasta i wsi. Stanowi to przesłankę do szczególnej dbałości o sposób ich zagospodarowania.

Studium wymienia zagrożenia dziedzictwa kulturowego:

Stan zachowania zabytków w gminie jest niewystarczający, szczególnie na terenach wiejskich. Wiele obiektów zabytkowych, całych zespołów zabudowy, jak również obszarów o walorach zabytkowych wymaga kompleksowej rewitalizacji i rewaloryzacji. Główne zagrożenia dla istniejących wartości historycznych i kulturowych obiektów budowlanych wynikają z:

- zniszczeń wojennych w granicach zabytkowego miasta średniowiecznego Ujazd oraz dopełnienie zniszczeń wyburzeniami, skutkowało odtworzeniem historycznych bloków zabudowy z zatarciem podziałów własnościowych i jej charakteru;
- zła jakość historycznych przestrzeni publicznych (ulic i placów) wynikająca z podporządkowania ich funkcji komunikacji samochodowej np. Plac rynkowy w Ujeździe;
- brak stałego użytkownika lub użytkowanie w niewłaściwy sposób;
- techniczne zużycie istniejącej tkanki i brak środków finansowych na bieżącą konserwację i remonty;
- upraszczanie prac budowlanych w trakcie wykonywania przebudowy i modernizacji obiektów zabytkowych bez zachowania zasad kompozycji, zmiana materiałów w wystroju elewacji, a także wprowadzanie innych, przypadkowych elementów i rozwiązań architektonicznych. Historycznym układom przestrzennym urbanistycznym i ruralistycznym zagraża brak zachowania podstawowych zasad kompozycji przestrzennej, w szczególności zasady kontynuacji i ekspozycji przy lokalizacji nowej zabudowy, co wynika z braku świadomości i zrozumienia projektantów, a także obowiązujących przepisów prawnych obejmujących ochroną wybrane dziedziny bez właściwego zrozumienia całokształtu zagadnień przestrzennych.

W rozdziale III – „Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Ujazd” wytyczono **kierunki ochrony zabytków**:

>>W odniesieniu do ochrony zabytków wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków, obowiązują przepisy odrębne, w tym głównie przepisy *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Dotyczą one przede wszystkim konieczności uzgadniania z WKZ wszelkich prac remontowych i budowlanych prowadzonych w zabytku oraz zmiany sposobu jego użytkowania. Na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy każdorazowo sprawdzić i odnieść się do aktualnego rejestru zabytków.

W odniesieniu do zabytkowego cmentarza żydowskiego zlokalizowanego na terenie miasta Ujazd (w wojewódzkim rejestrze zabytków lokalizacja we wsi Niezdrowice) ustala się obowiązek ogrodzenia i uporządkowania terenu cmentarza

oraz zabezpieczania nagrobków przed ich dewastacją. Zabrania się wywożenia (relokacji) pozostałych nagrobków.

W odniesieniu do zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków nakłada się obowiązek ich uwzględniania oraz obejmowania ochroną w sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Na etapie sporządzania miejscowych planów należy każdorazowo zweryfikować powołany wyżej wykaz zabytków.

W odniesieniu do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru i ewidencji, obowiązuje nakaz ich uwzględniania i obejmowania ochroną w sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Nie postuluje się tworzenia parków kulturowych. Nie wskazuje się również na konieczność ochrony budynków i budowli współczesnych, ponieważ nie noszą one cech dóbr kultury.<<

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego oraz ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w mieście. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w m.p.z.p. powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy.

Na terenie gminy Ujazd obowiązują następujące *miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego* uchwalone przez Radę Miejską w Ujeździe:

- MPZP obszarów stref aktywności gospodarczej w rejonie autostrady A4 po jej północnej stronie i w rejonie drogi krajowej nr 88 (E-40) po jej zachodniej stronie (Uchwała Nr XLIV/241/2002 z dnia 25 lutego 2002 r.)
- MPZP osiedla Piaski w Ujeździe (Uchwała Nr VII/27/2003 z dnia 25 lutego 2003r.)
- MPZP dla terenów w granicach administracyjnych wsi Nogowczyce (Uchwała Nr XXIII/100/2004 z dnia 6 lipca 2004 r.)
- MPZP dla części terenów wsi Zimna Wódka (Uchwała Nr XXIII/101/2004 z dnia 6 lipca 2004r.)
- MPZP dla części terenów wsi Sieronowice (Uchwała Nr XXIII/102/2004 z dnia 6 lipca 2004r.)
- MPZP dla części terenów wsi Olszowa (Uchwała Nr XXIII/103/2004 z dnia 6 lipca 2004r.)
- MPZP dla terenów położonych w granicach administracyjnych wsi Klucz, (Uchwała Nr XXV/107/2004 z dnia 31 sierpnia 2004r.)
- MPZP dla części terenów miasta Ujazd (Uchwała Nr XXVI/109/2004 z dnia 28 września 2004r.)

- MPZP dla terenów w granicach administracyjnych wsi Balcarzowice (Uchwała Nr XXVI/110/2004 z dnia 28 września 2004 r.)
- Zmiana MPZP obszarów stref aktywności gospodarczej w rejonie autostrady A-4 po jej północnej stronie i w rejonie drogi krajowej nr 88 (E-40) po jej zachodniej stronie (Uchwała Nr L/235/2006 z dnia 1 sierpnia 2006r.)
- Zmiana MPZP obszarów stref aktywności gospodarczej w rejonie autostrady A-4 po jej północnej stronie i w rejonie drogi krajowej nr 88 (E-40) po jej zachodniej stronie (Uchwała Nr XIV/ 78 /2007 z dnia 9 listopada 2007r.)
- Zmiana MPZP dla części terenów wsi Olszowa (Uchwała nr XVIII/104/2008 z dnia 31 stycznia 2008 r.)
- MPZP dla części terenów wsi Olszowa, Zimna Wódka i Sieronowice (Uchwała nr XXVII/155/08 z dnia 28.10.2008 r.)
- MPZP terenu w granicach administracyjnych wsi Niezdrowice (Uchwała nr XXXVI/203/2009 z dnia 28 maja 2009 r.)
- MPZP dla części terenów wsi Sieronowice i Zimna Wódka (Uchwała nr XXXVIII/217/2009 z dnia 3 lipca 2009 r.)
- MPZP terenu w granicach administracyjnych wsi Jaryszów (Uchwała nr XLII/233/2009 z dnia 27 października 2009 r.)
- MPZP dla części terenów miasta Ujazd (Uchwała nr XLIX/265/2010 z dnia 27 kwietnia 2010 r.)
- MPZP terenu w granicach administracyjnych wsi Stary Ujazd (Uchwała nr LIV/292/2010 z dnia 28 października 2010 r.)
- MPZP osiedla Piaski w Ujeździe (Uchwała Nr XVIII.93.2012 z dnia 26 kwietnia 2012 r.)
- MPZP dla części terenów położonych w granicach administracyjnych wsi Olszowa (Uchwała Nr XX.103.2012 z dnia 27 czerwca 2012 r.)
- Zmiana MPZP dla terenów w granicach administracyjnych wsi Nogowczyce, (Uchwała Nr XX.104.2012 z dnia 27 czerwca 2012 r.)
- MPZP dla części terenów wsi Olszowa w rejonie przysiółka Księży Las (Uchwała Nr XXIV.125.2012 z dnia 30 listopada 2012 r.).
- MPZP dla obszaru obejmującego fragmenty wsi Olszowa (Uchwała Nr XLIV.251.2014 z dnia 11 września 2014 r.).

Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3, ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2015 (uchwała NR XLVI.264.2014 Rady Miejskiej w Ujeździe z dnia 13 listopada 2014 r.)

Głównym celem *Programu* (zwanego dalej: *Programem współpracy z organizacjami pozarządowymi*) jest efektywne wykorzystanie społecznej aktywności w zaspokajaniu zbiorowych potrzeb i rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej Gminy Ujazd oraz wola kształtowania długookresowej współpracy Gminy z organizacjami.

Przedmiotem współpracy Gminy z organizacjami jest realizacja zadań publicznych, a w szczególności z zakresu zadań priorytetowych wymienionych w dokumencie:

1. pomocy społecznej,
2. działalności opiekuńczo-medycznej i rehabilitacyjnej,
3. działalności na rzecz pobudzenia aktywności obywatelskiej osób starszych,
4. działalności na rzecz mniejszości narodowych, a w szczególności propagowaniu kultury mniejszości narodowych,
5. nauki, edukacji, oświaty i wychowania,
6. upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
7. ratownictwo i ochrona ludności, w tym ochrona przeciwpożarowa,
8. współpraca i wspieranie organizacji działających w ramach "Odnowy wsi" i programu „LEADER”.

Jednym z postulatów niniejszego *Programu Opieki nad Zabytkami* jest dopisanie do powyższej listy zadań z zakresu kultury oraz ochrony dziedzictwa kulturowego, co umożliwi zainteresowanym organizacjom ubieganie się o środki finansowe na przedsięwzięcia np. z zakresu promocji obiektów zabytkowych czy upowszechniania dawnych obrzędów, tradycji rzemieślniczych.

6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy Ujazd

6.1. Krajobraz kulturowy

Gmina Ujazd położona jest w południowo-wschodniej części województwa opolskiego, na terenie powiatu strzeleckiego. Od północy graniczy z gminą Strzelce Opolskie, od zachodu z gminą Leśnica, od południa i południowego zachodu z gminą Kędzierzyn Koźle, natomiast od wschodu gminami Toszek i Rudziniec (woj. śląskie). Na sieć osadniczą gminy składa się miasto Ujazd, 9 wsi: Olszowa, Klucz, Zimna Wódka, Sieroniowice, Balcarzowice, Nogowczyce, Jaryszów, Stary Ujazd i Niezdrowice, a także 3 osady: Janków, Komorniki i Księży Las.

Ujazd jest gminą miejsko-wiejską zamieszkiwaną przez ponad 6,2 tys. mieszkańców, o powierzchni 84 km², o dominującym charakterze rolniczym. W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne (67,7% pow. gminy), lasy stanowią 23,5%, wody 1%. Na pozostałe 7,8% składają się grunty budowlane (2,7%), parki, cmentarze, boiska i place sportowe itp. (0,2%), drogi i komunikacja (4,5%) oraz nieużytki (0,4%).



Obszar gminy Ujazd cechuje się znaczącymi walorami pagórkowatego i malowniczego krajobrazu. Urozmaicona konfiguracja terenu wynika z zetknięcia się na obszarze gminy dwóch makroregionów: Wyżyny Śląskiej (mezoregion Chełmu) i Niziny Śląskiej (mezoregion Kotliny Raciborskiej). Teren gminy z obrzeży wyniosłości Chełmu na północy obniża się w kierunku południowo-wschodnim, przechodząc stopniowo w równinny obszar Kotliny Raciborskiej i szerokiej, naturalnej doliny rzeki Kłodnicy. Charakterystycznymi elementami krajobrazu są głębokie doliny rzek i potoków.

Do naturalnego płaskiego ukształtowania terenu zostały tu wprowadzone elementy i formy antropogeniczne m.in. koryto Kanału Gliwickiego wraz z ciągami obustronnych wałów przeciwpowodziowych. Wieloletnia obecność tych elementów w krajobrazie naturalnym wsi doprowadziła do ich symbiozy ze środowiskiem przyrodniczym.

Na szczególną uwagę w części zachodniej gminy, zasługują dobrze zachowane formy krasowe, w tym leje i jary (m.in. głęboki jar w miejscowości Klucz wyżłobiony w tworach lessowych).

Krajobraz kulturowy gminy Ujazd, rozumiany jako ukształtowany antropogenicznie fragment przestrzeni geograficznej, łączący elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego, jest stosunkowo jednolity. Obszar ten posiada wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe związane z występowaniem rozległych obszarów rolnych i leśnych, interesującą florą i fauną, w części stanowiące otulinę dla Parku Krajobrazowego Góry Św. Anny.

1) Krajobraz leśny

Lasy i grunty leśne w gminie Ujazd stanowią niecałą 1/4 terenów gminy. Natomiast, co niezwykle istotne ponad połowę z nich objęto prawną ochroną. Najbardziej cenne przyrodniczo obszary leśne, objęte zostały w 1997r. ochroną rezerwatową. Należą do nich rezerваты: „Lesisko”, „Boże Oko”, „Biesiec”, „Ligota Dolna” i „Grafik” oraz jedyny w woj. opolskim rezerwat geologiczny „Góra Św. Anny”.

Znajdujący się w zachodniej części gminy (sołectwa: Olszowa, Klucz i Zimna Wódka) Rezerwat geologiczny „Góra Św. Anny” zajmuje ok. 2 % powierzchni Parku Krajobrazowego – Góra Św. Anny i stanowi jego otulinę. Natomiast drugi cenny kompleks leśny – Rezerwat florystyczny „Boże Oko” znajduje się ok. 1 km na zachód od miejscowości Klucz i został utworzony w celu ochrony lasu świeżego z licznie występującym ponad 100-letnim bukiem. Znajduje się tam malowniczy, rozległy parów, czyli sucha dolina o dość szerokim dnie i stromych, ale nie urwistych zboczach.

2) Krajobraz wiejski

Ponad 2/3 terenu gminy stanowią malowniczo ułożone pola, łąki i pastwiska. Niezalesione obszary między wsiami zapewniają rozległe panoramy widokowe, szczególnie w okolicach Starego Ujazdu, w rejonie folwarków Ferdynand i Kopanina oraz na trasie Drogi Starostrzeleckiej, jak również w górnej części Jaryszowa. Charakterystyczne dla gminy Ujazd jest bardzo malownicze usytuowanie wsi w obniżeniach terenu, z dominantami w postaci usytuowanych na wzgórzach kościołów, np. Zimna Wódka, Jaryszów, Klucz.



3) Krajobraz miejski

W krajobrazie kulturowym gminy wyróżnia się samo miasto Ujazd, które stanowi obecnie centrum administracyjne oraz kulturalne gminy. Ujazd uzyskał prawa miejskie w 1223 r. i od tego czasu rozwijało się pomyślnie aż do XVII w., jako lokalny ośrodek rzemieślniczy i ważny, handlowy punkt tranzytowy. Następne dwa stulecia, a w szczególności wydarzenia związane z wojną trzydziestoletnią, wojną austriacko-pruską, jak również z pożarami, zdziesiątkowały ludność i zniszczyły wiele zabudowań wraz z dobytkiem i inwentarzem, przynosząc tym samym znaczne osłabienie gospodarcze. Kolejnym ciosem dla miejskiej tkanki miasta były działania wojenne podczas II wojny światowej, kiedy to miasto uległo zniszczeniu w ok. 70%.

Obecnie na miejski krajobraz Ujazdu składa się głównie (mocno przekształcony i wymagający prac rewitalizacyjnych) zabytkowy układ urbanistyczny zamknięty w pierścieniu ulic śródmiejskich. Dominantą przestrzenną tego układu jest górujący nad rynkiem (ob. Placem 1 Maja) kościół pw. św. Andrzeja oraz ruina zamku.



6.2. Zabytki nieruchome

Według art. 7. *Ustawy o ochronie zabytków* podstawowymi formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za Pomnik Historii, utworzenie Parku Kulturowego oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a także w decyzjach administracyjnych.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków (stan na 31 marca 2015 r.).

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT, ADRES	NR REJESTRU ZABYTKÓW
1.	Ujazd	osiedle zabytkowe (zabytkowy układ urbanistyczny)	154/57 z 12.09.1957
2.	Ujazd	kościół parafialny pw. św. Andrzeja, ul. Plac Zamkowy	1140/66 z 12.02.1966
3.	Ujazd	kościół pątniczy pw. Nawiedzenia NPM, ul. Traugutta	1141/66 z 12.02.1966
4.	Ujazd	ruina zamku, ul. Plac Zamkowy	884/64 z 15.05.1964
5.	Ujazd	dom, ul. 3 Maja 16	1905/67 z 18.10.1967
6.	Ujazd	dom, ul. Powstańców Śląskich 2	1907/67 z 18.10.1967
7.	Ujazd	dom, ul. Sienkiewicza 3	1908/67 z 18.10.1967
8.	Ujazd	dom, ul. Traugutta 31	1909/67 z 18.10.1967
9.	Jaryszów	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NPM, ul. Strzelecka	1133/66 z 10.02.1966
10.	Klucz	kościół parafialny pw. Św. Elżbiety, ul. Wiejska	98/54 z 13.05.1954
11.	Klucz	plebania, ul. Wiejska 16	1969/72 z 17.11.1972
12.	Księży Las	d. gorzelnia	2134/86 z 25.08.1986
13.	Niezdrowice	cmentarz żydowski, dz.nr ewid.2281 Ujazd	240/90 z 2.1990
14.	Olszowa	kościół filialny pw. Matki Bożej Śnieżnej, ul. Wiejska	99/54 z 13.05.1954
15.	Olszowa	spichlerz, ul. Hodowlana 2	2132/86 z 25.08.1986

16.	Olszowa	stajnia, ul. Hodowlana 2	2133/86 z 25.08.1986
17.	Olszowa	zbiorowa mogiła powstańców śląskich na cmentarzu rzym.-kat., ul. Wiejska	165/88 z 25.02.1988
18.	Zimna Wódka	kościół filialny pw. św. Marii Magdaleny, ul. Ujazdowska	100/54 z 10.06.1954
19.	Zimna Wódka	zbiorowa mogiła powstańców śląskich na cmentarzu rzym.-kat., ul. Górna	164/88 z 25.02.1988

6.2.1. Obiekty sakralne

A. Kościoty drewniane

W gminie Ujazd znajdują się trzy drewniane kościoły, wszystkie należące do parafii pw. św. Elżbiety Węgierskiej: parafialny w Kluczu oraz filialne w Zimnej Wódce i Olszowej. Czas ich powstania nie jest jednoznacznie określony, wszystkie łączy jednak data 1748, kiedy zostały gruntownie przebudowane lub też wybudowane. Kościoły posiadają jednolity wygląd, wyróżniający je spośród drewnianych świątyń w woj. opolskim: jego charakterystyczną cechą są m.in. niska, wtopiona w zwartą bryłę wieża oraz wysoka wieżyczka na sygnaturkę, umieszczona nad wschodnią krawędzią nawy. Wszystkie świątynie posiadają barokowy charakter, są orientowane, wzniesione w konstrukcji zrębowej i słupowej (wieża), na podmurówce. Ich ściany są oszalowane deskami, a dachy obite gontem. Kute zamki drzwiowe w kościołach w Kluczu i Zimnej Wódce posiadają ozdobne wykładki, w kształcie postaci ludzkiej (żołnierza). W oknach znajdują się barwne, współczesne witraże.

Klucz

- kościół par. pw. św. Elżbiety, drewn., 1748, nr rej.: 98/54 z 13.05.1954
- plebania, 1 poł. XIX, nr rej.: 1969/72 z 17.11.1972



Kościół usytuowany jest w centralnej części wsi, na wzniesieniu, z zabytkową plebanią po południowo – zachodniej stronie oraz współczesną dzwonnica po stronie wschodniej. Od strony drogi, w ceglany murze biegnącym przy podstawie wzgórza, znajduje się kapliczka z 1924 r. z ludową rzeźbą św. Jana Nepomucena. Na pocz. XX w. kościół został częściowo oszalowany i rozbudowany o aneksy przy wieży. Podczas remontu w 2003 r. ponownie odkryto polichromie na stropach. Pierwotne otwory wejściowe ujęte są w masywne

odrzwia: 1) w południowej ścianie wieży, z ozdobnym nadprożem. 2) w zachodniej ścianie nawy, prostokątny, z datą 1748, 3) z nawy do pld. kruchty, zamknięty łukiem płaskim, 4) z prezbiterium do zakrystii, także zamknięty łukiem. Wyposażenie kościoła tworzą późnobarokowe ołtarze z 1 poł. XVIII w., rzeźby gotyckie oraz barokowe. Ambona, chrzcielnica, konfesjonał, ławy i ławki kolatorskie oraz część obrazów pochodzą z XVIII wieku.

Zimna Wódka

- kościół fil. pw. św. Marii Magdaleny, drewn., 1748, nr rej.: 100/54 z 10.06.1954

Poprzedni drewniany kościół Zimnej Wódce powstał przypuszczalnie w XV w., w latach 1524 - 1701 użytkowany był przez protestantów.

Kościół usytuowany jest na wzniesieniu pośrodku wsi, otoczonym ulicami tworzącymi niewielkie nawsie. Na północ od niego znajdują się kamienna grotka lourdzka, kapliczka z rzeźbą św. Jana Nepomucena oraz kamienny krzyż. Wokół biegnie wybrukowana alejka, całość otoczona jest współczesnym ogrodzeniem. Z dawnego cmentarza zachowały się dwa krzyże nagrobne.

Kościół posiada jednolite, zabytkowe wyposażenie w postaci barokowego głównego ołtarza i późnobarokowych ołtarzy bocznych, z rzeźbami świętych postaci. Klasycystyczna ambona pochodzi z pierwszej połowy XIX w.



Olszowa

- kościół fil. pw. MB Śnieżnej, drewn., 1679, 1748, nr rej.: 99/54 z 13.05.1954



Kościół w Olszowej opisywano w protokołach z XVII-wiecznych wizytacji, do ok. 1688 r. poświęcony był św. Jadwidze. Kościół był remontowany w latach 1988 i 2007. Usytuowany jest przy wschodnim skraju wsi, na prostokątnym cmentarzu otoczonym kamiennym murem. Przed kościołem stoi kamienny krzyż z umieszczoną we wnętrzu figurą NMP.

Wyposażenie składa się m.in. z barokowego, ramowego ołtarza głównego ze współczesnym obrazem przedstawiającym Adorację Matki Bożej Śnieżnej; barokowych,

architektonicznych ołtarzy bocznych z obrazami z XVIII w. i współczesnymi; klasycystycznej ambony z przedstawieniami czterech Ewangelistów i ludową rzeźbą Chrystusa Frasobliwego. Na profilowanej belce tęczowej znajduje się barokowa grupa Ukrzyżowania. Całe wnętrze jest odeskowane, w kolorze naturalnego drewna.

B. Kościoły murowane

Ujazd

- kościół par. pw. św. Andrzeja, 1613, XVIII, nr rej.: 1140/66 z 12.02.1966



Obecny kościół powstał w 1613 roku. W drugiej poł. XIX w. powstały dwie neogotyckie wieże, następnie dobudowano zakrytą i przedłużono prezbiterium. Klasycystyczny ołtarz główny wykonali w latach 1826-1833 Bernard Kutzero i malarz Karol Steckel z Głogówka.

Wewnątrz świątyni znajdują się cztery ołtarze boczne, w tym dwa rokokowe z 1759 r., ambona wykonana przez Bernarda Kutzero w 1826 r. i chrzcielnica. Na zewnętrznej ścianie prezbiterium wmurowano renesansowe dwie płyty nagrobne. W 2010 r. przeprowadzono remont dachu, połączony z wymianą części drewnianej konstrukcji dachowej. Obecnie trwają prace przy elewacjach kościoła.

- kościół pątniczy pw. Nawiedzenia NMP, 1858-1862, nr rej.: 1141/66 z 12.02.1966



Neogotycki kościół na miejscu dawnej kaplicy pielgrzymkowej z 1749 r., którego powstanie związane jest z legendą o uzdrawiającej mocy źródła wypływającego w okolicy kościelnego ołtarza i spływającego do zbiornika w pobliskiej małej kapliczce.

Jaryszów

- kościół par. pw. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii, XV, 1860, nr rej.: 1133/66 z 10.02.1966

Obecny kościół został zbudowany prawdopodobnie w 1440 r. powiększony i przebudowany w 1860 i 1922 roku. Kościół wraz z sąsiednią plebanią zostały uszkodzone podczas działań wojennych i odnowione w 1956r. Najcenniejszym elementem wyposażenia kościoła był tryptyk Rodziny Maryi, pochodzący z ok. 1480-1490, wykonany przypuszczalnie przez twórców z kręgu Wita Stwosza. Obecnie środkowa, jedyna zachowana część ołtarza znajduje się w Muzeum Diecezjalnym w Opolu.

**C. Mogiły, cmentarze****Zimna Wódka,**

- zbiorowa mogiła powstańców śląskich, na cmentarzu rzym.-kat., 1921, nr rej.: 164/88 z 25.02.1988

Olszowa,

- zbiorowa mogiła powstańców śląskich, na cmentarzu rzym.- kat., nr rej.: 165/88 z 25.02.1988



Położone na cmentarzach wiejskich mogiły są miejscem pochówku powstańców poległych podczas walk w okolicach Góry Świętej Anny. Mogiła w Olszowej, znajdująca się na przykościelnym cmentarzu, pierwotnie usytuowana była pod murem ogrodzeniowym w południowej części cmentarza, obecnie przeniesiona została na stronę wschodnią. Mogiła zbiorowa w Zimnej Wódce położona jest na cmentarzu poza wsią.

Oba nagrobki są w dobrym stanie.

Niezdrowice

- cmentarz żydowski, 2 poł. XIX, nr rej.: 240/90 z 2.1990



Położony w lesie kirkut został założony w 1822 r. i z tego roku pochodzi też najstarszy zachowany nagrobek. Będący miejscem pochówku Żydów zamieszkujących Ujazd, został zniszczony w czasie II wojny światowej. Zachowanych jest około 30 kamiennych macew, z czego część jest przewrócona i popękana.

6.2.2. Układ urbanistyczny i zabytkowa zabudowa

Ujazd

- osiedle zabytkowe, nr rej.: 154/57 z 12.09.1957 (wypis z księgi rejestru)

Ujazd po raz pierwszy wzmiankowany był w 1155 r., a w 1223 r. jako osada targowa został lokowany przez biskupa wrocławskiego Wawrzyńca. W 1450 r. został przekazany książętom opolskim, od 1524 r. znajdował się w rękach prywatnych (kolejno rodziny Birawskich, Kochcickich, Welczke i Hohenlohe-Öhringen, którzy właścicielami majątku i zamku byli aż do 1945 r.). Miasto najaktywniej rozwijało się w XVI w., znajdując się w rękach Birawskich, a podupadało począwszy od zniszczeń wojny trzydziestoletniej, poprzez kolejne pożary w latach 1666, 1671, 1770. Po roku

1740 Ujazd znalazł się w granicach państwa pruskiego. Intensywniejszy rozwój miał miejsce w 1. połowie XIX w., w tym czasie powstało wiele murowanych budynków mieszkalnych (choć nadal większość stanowiły domy drewniane), zbudowano synagogę i szkołę, wybrukowano ulice.

Rozplanowanie miasta oparte jest na okręgu, poza obszarem którego znalazły się zamek i kościół, położone na północ od prostokątnego rynku. Regularna zabudowa skupiona była w równych kwartałach, pierzeje rynkowe zabudowane były głównie dwukondygnacyjnymi, usytuowanymi kalenicowo domami. Po zniszczeniach powojennych zabudowa nie została odtworzona, przy rynku powstały wielokondygnacyjne budynki mieszkalne, budynek remizy strażackiej, parking i stacja benzynowa.

Śródmieście jedynie częściowo zachowało swój pierwotny układ, czytelny dziś głównie w siatce ulic. Najlepiej zachowane przykłady małomiasteczkowej zabudowy (głównie z XIX w.) zachowane są wzdłuż ul. Sienkiewicza i przy Placu Lompy, oraz przy ul. Sławięcickiej, Traugutta i w północnym odcinku ul. Krzywej.

Do rejestru zabytków na terenie miasta wpisane są następujące budynki:

- ruina zamku, 1580- XIX, nr rej.: 884/64 z 15.05.1964



Początki zamku w Ujeździe łączyć można z XIII w., wówczas powstała czworoboczna wieża o długości boku ok. 8,5 m z narożami wzmocnionymi przyporami. Zachodnia ściana budowli została w późniejszym czasie włączona w mury obwodowe tworzące kontur o wymiarach 23 x 31,5 m i o zaokrąglonych narożach.

Zamek otoczony był fosą, a wjazd do niego znajdował się po stronie wschodniej, na osi wieży. W XIV w. wybudowano w części południowo- zachodniej dodatkowy budynek mieszkalny. Rozwój zamku trwał do końca średniowiecza i zakończony został renesansową przebudową, która wraz z pracami w 1. połowie XVIII i poł. XIX w. nadały mu cechy rezydencji. Relikty pierwotnego założenia wtopione są w ruiny spalonego w 1945 r. obiektu.



- dom, ul. Powstańców Śląskich 2, 1 poł. XIX, nr rej.: 1907/67 z 18.10.1967 (fot. po lewej)
- dom, ul. Sienkiewicza 3, 1 poł. XIX, nr rej.: 1908/67 z 18.10.1967
- dom, ul. Traugutta 31, 1 poł. XIX, nr rej.: 1909/67 z 18.10.1967 (fot. po prawej)
- dom, ul. 3 Maja 16, 1 poł. XIX, nr rej.: 1905/67 z 18.10.1967 (fot. arch. poniżej)



Budynki te są dość reprezentacyjne dla zabudowy Ujazdu. Budynek przy ul. Powstańców Śląskich 2 jest jednym z najstarszych domów w mieście, widocznym na wielu archiwalnych fotografiach. Zachował się w dość dobrym stanie, z niezmienioną bryłą, choć wprowadzono zmiany m.in. w układzie południowej elewacji, zamurowując otwór drzwiowy.

Dom przy ul. Traugutta 31 wyróżnia się bardzo bogatym detalem architektonicznym zdobiącym jego fasadę. Wykonane w historyzującym stylu gzymsy, naczółki, wsparte na dwóch parach pilastrów tympanon wypełniony stiukową dekoracją oraz prostokątne boniowanie w tynku składają się na obraz jednego z najbardziej dekoracyjnych budynków Ujazdu. Niestety, do niedawna zachowana oryginalna stolarka okienna została wymieniona na bezpodziałowe okna PCV, dzieląc los wielu zabytkowych okien w mieście.

Dom przy ul. Sienkiewicza 3 uległ częściowej modernizacji (stolarka, pokrycie dachowe, faktura i kolorystyka tynku, zastosowanie okładziny cokołu itp.), przy zachowaniu bryły.

Przedstawiony na fotografii archiwalnej budynek przy ul. 3 Maja 16 był przykładem najskromniejszej zabudowy w mieście, o charakterze zbliżonym do wielu budynków wiejskich. Zbudowany przy wykorzystaniu nietrwałych materiałów, ze względu na zużycie techniczne utracił swe wartości zabytkowe i kwalifikuje się do wykreślenia z rejestru zabytków.

6.2.3. Obiekty inne

Księży Las

- d. gorzelnia, XIX/XX, nr rej.: 2134/86 z 25.08.1986

W sąsiedztwie folwarku w Olszowej znajdował się folwark Księży Las, także należący do dominium strzeleckiego. Budynki w klasycznym dla folwarków układzie (obora, chlewnia, stodoły) wybudowane są z kamienia wapiennego z ceglanyymi gzymsami, opaskami itp., nad oborą dach naczółkowy z analogicznie wydłużoną wschodnią połacią. W zespole wyróżnia się gorzelnia wzniesiona ok. 1910 r., z wapienia z dodatkiem cegły. Zwieńczona dwiema wieżami z krenelażami i z ozdobnym ryzalitem pośrodku elewacji, mieszcząca obecnie centrum konferencyjne gorzelnia stanowi malowniczy przykład adaptacji zabytku techniki do nowej funkcji.

Olszowa,

budynki folwarczne, ul. Hodowlana:

- spichrz, XIX/XX, nr rej.: 2132/86 z 25.08.1986

- stajnia, 1912, nr rej.: 2133/86 z 25.08.1986



Założenie składało się z budynków na planie wydłużonego prostokąta, skupionych wokół prostokątnego podwórza folwarcznego. Obecnie wzdłuż drogi w jednej linii znajdują się stajnia (1912), spichlerz i obora, po przeciwległej stronie podwórza mieściły się niezachowane budynki mieszkalne oraz stajnie. Spichlerz jest trójkondygnacyjną budowlą murowaną z cegły i kamienia, krytą dwuspadowym dachem. Na zachód od niego usytuowana jest stajnia – nietynkowany budynek wzniesiony z wapienia i cegieł tworzącymi element dekoracyjny, z żaglastymi sklepieniami wspartymi na żeliwnych kolumnach. We wschodniej części budynku znajdował się spichlerz, którego wewnętrzne podziały podkreśla dekoracja ściany szczytowej. Całość kryta jest dachem naczółkowym z przedłużoną południową połacią, tworzącą obszerny okap. Zespół folwarczny został zaadaptowany na potrzeby kompleksu noclegowo-gastronomicznego, w sąsiedztwie odrestaurowanych budynków powstał Park Miniatur Sakralnych.

Podział obiektów ze względu na stan zachowania

Bardzo dobry stan zachowania:
<ul style="list-style-type: none"> - Ujazd, kościół parafialny pw. św. Andrzeja, ul. Plac Zamkowy - Jaryszów, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NPM, ul. Strzelecka - Klucz, kościół parafialny pw. Św. Elżbiety, ul. Wiejska - Klucz, plebania, ul. Wiejska 16 - Księży Las, d. gorzelnia - Olszowa, kościół filialny pw. Matki Bożej Śnieżnej, ul. Wiejska - Olszowa, spichlerz i stajnia, ul. Hodowlana 2 - Olszowa, zbiorowa mogiła powstańców śląskich, ul. Wiejska - Zimna Wódka, kościół filialny pw. św. Marii Magdaleny, ul. Ujazdowska - Zimna Wódka, zbiorowa mogiła powstańców śląskich na cmentarzu, ul. Górna
Dobry stan zachowania (brak zagrożeń dla elementów konstrukcyjnych)
<ul style="list-style-type: none"> - Ujazd, kościół pątniczny pw. Nawiedzenia NPM, ul. Traugutta - Ujazd, dom, ul. Powstańców Śląskich 2 - Ujazd, dom, ul. Sienkiewicza 3
Obiekty zagrożone (nieużytkowane lub o znacznym stopniu zużycia substancji, wymagające kompleksowego remontu; zagrożone modernizacją)
<ul style="list-style-type: none"> - Ujazd, dom, ul. Traugutta 31 - Niezdrowice, cmentarz żydowski
Zły stan zachowania
<ul style="list-style-type: none"> - Ujazd, ruina zamku, ul. Plac Zamkowy - Ujazd, dom, ul. 3 Maja 16

6.3. Zabytki ruchome

Wszystkie zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Ujazd należą do grupy zabytków sakralnych – są elementami wyposażenia wnętrz kościołów lub jak w przypadku Ujazdu – okazałą kolumną lub wolnostojącymi rzeźbami. Na terenie gminy brak jest natomiast objętych ochroną poprzez wpis do rejestru - przydrożnych krzyży i kapliczek, nieodłącznych elementów śląskiego krajobrazu kulturowego.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT, ADRES	NR REJESTRU ZABYTKÓW
1.	Ujazd	wyposażenie z kościoła par. pw. św. Andrzeja Ap. w Ujeździe	Ks.B.t.I-390/66 Z 24.02.1966
2.	Ujazd	rzeźby ŚŚ. Józefa i Jana Nepomucena, przed kościołem pw. św. Andrzeja Ap. w Ujeździe	Ks.B.t.VI-901/1-2/93 z 15.03.1993
3.	Ujazd	kolumna Trójcy Świętej	Ks.B.t.I-91/56 z 29.10.1956
4.	Jaryszów	wyposażenie z kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP	Ks.B.t.III-585/72 Z 10.06.1972
5.	Klucz	wyposażenie z kościoła par. pw. św. Elżbiety Węgierskiej	ks.B.t.III-602/1-24/72 07.09.1972 i ks.B.t.I-27/1-2/04 15.07.2004
9.	Olszowa	Wyposażenie kościoła fil. pw. MB Śnieżnej	Ks.B.t.III-589/1-10/72 Z 10.06.1972 Ks.B.t.III-599/1-3/72 z 5.09.1972
10.	Zimna Wódka	malowidło „Ostatnia Wieczerza” na sklepieniu prezbiterium z fil. kościoła pw. Św. Marii Magdaleny	Ks.B.t.II-90/07 z 5.02.2007
11.	Zimna Wódka	Kropielnica (chrzcielnica) z kościoła fil. pw. św. Marii Magdaleny	Ks.B.t.II-115/07 z 19.12.2007

6.4. Zabytki archeologiczne

Na terenie Gminy Ujazd znajduje się jedno stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa opolskiego:

Balcarzowice , w zachodniej części wsi, na wschód od DK 88	Stanowisko archeologiczne nr 1 – grodzisko stożkowate, średniowiecze XIII/XIV w.	Nr rej.: A - 362/73
---	--	------------------------

Stanowiska archeologiczne są to wszelkie ślady materialnej działalności człowieka w przeszłości. Zajmują wydzielone wycinki przestrzeni, w obrębie której występują źródła archeologiczne, czyli dawne obiekty, przedmioty i szczątki.

Stanowiska można podzielić na kilka typów, np. ze względu na ich położenie, obszar występowania i pełnione funkcje. Wyróżnić można stanowiska posiadające własną formę terenową (grodziska, kurhany itp.) i płaskie, częściej spotykane (cmentarzyska, osady, obozowiska), stanowiska jedno- lub wielowarstwowe, otwarte i zamknięte, osadnicze, kultowe i cmentarne, itp.

Ilość stanowisk archeologicznych może nieustannie ulegać zmianie, ponieważ nowe zabytki mogą być odkrywane przy okazji rozmaitych prac ziemnych i umieszczane w ewidencji. Część stanowisk, znana jedynie z informacji źródłowych, nie posiada dokładnie określonej lokalizacji, nie można jednak wykluczyć, że w przyszłości stan ten ulegnie zmianie. Stanowiska wpisane do rejestru stanowią jedynie niewielki wycinek ogólnej ich liczby.

Wszystkie stanowiska archeologiczne podlegają ochronie konserwatorskiej i prawnej, jako istotne źródło wiedzy o pradziejowym osadnictwie. Obszar zewidencjonowanego stanowiska może być przeznaczony pod inwestycje dopiero po przebadaniu i udokumentowaniu znalezisk, a także po uzyskaniu zgody Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Bez zgody OWKZ nie wolno w obrębie stanowiska ani w jego bezpośrednim sąsiedztwie prowadzić żadnego rodzaju prac ziemnych (tj. budowy, roboty instalacyjne, melioracja, zakładanie wybierzysk kruszywa i wysypisk śmieci). Konserwator zabytków powinien być niezwłocznie informowany o każdorazowym odkryciu archeologicznym.

6.5. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ)

Gminna Ewidencja Zabytków stanowi podstawę do sporządzenia programu opieki nad zabytkami oraz do ustalania zapisów formy ochrony zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Gmina Ujazd posiada opracowaną i zaktualizowaną Gminną Ewidencję Zabytków, w której obecnie znajdują się 103 obiekty zabytkowe.

Nie jest to dokument zamknięty i powinien podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na uzupełnianiu go o kolejne budynki i inne zabytki nieruchome, oraz na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz obiektów, które przestały być zabytkiem (wg Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 26.05.2011 r. ws. prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, §16, ust. 1 i 2, Dz.U. z 2011 r. nr 113, poz. 661);

Do 2010 r. Gminna Ewidencja Zabytków traktowana była jako materiał informacyjno-dokumentacyjny, a ujęcie zabytku nieruchomego w Ewidencji nie powodowało określonych skutków prawnych, co uległo zmianie po nowelizacji *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków przekazali samorządom gminnym wykazy zabytków nieruchomych wyznaczonych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków. W odniesieniu do wskazanych wyżej zabytków do czasu złożenia gminnej ewidencji zabytków, decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z WKZ. Natomiast decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzje o ustaleniu lokalizacji kolejowej oraz decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska publicznego wydaje się po uzyskaniu opinii WKZ.

Zmiany w gminnej ewidencji zabytków nie powodują nieważności ustaleń zawartych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz gminnym programie opieki nad zabytkami. Przy obiektach ujętych w ewidencji zabytków oraz posiadających zapisy w m.p.z.p. ochronie podlega forma architektoniczna obiektu (gabaryty wysokościowe, forma dachu i rodzaj pokrycia, kompozycja i wystrój elewacji, forma stolarki okiennej i drzwiowej).

Gminna Ewidencja Zabytków stanowi załącznik nr 1 do *Programu Opieki nad Zabytkami*.

6.6. Dziedzictwo niematerialne¹

W 2011 r. Polska ratyfikowała Konwencję UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, tym samym przyjmując na siebie obowiązek stworzenia warunków zapewniających ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, polegających w szczególności na:

- prowadzeniu działań mających na celu identyfikację przejawów niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz inwentaryzację tego dziedzictwa w formie jednego lub wielu spisów,
- możliwie jak najpełniejsze zaangażowanie w działania identyfikacyjne, inwentaryzacyjne i ochronne grup, wspólnot i osób związanych z danym dziedzictwem, za ich uprzednią, świadomą i dobrowolną zgodą oraz we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Za realizację założeń konwencji odpowiedzialne jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, znaczna część zadań została przekazana do realizacji Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa. Na terenie województwa opolskiego koordynacji działań związanych z dziedzictwem niematerialnym podjęło się Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu – Bierkowicach.

Niematerialne Dziedzictwo Kulturowe to wg definicji zawartej w Konwencji „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedza i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które grupy, i w niektórych przypadkach jednostki, uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności [...]”. Jego ochrona oznacza „środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa”.

Najważniejszą rolą NDK jest budowanie tożsamości oraz wzmacnianie międzypokoleniowych więzi społecznych. Pozytywnie odbierane i uznawane za wartościowe dziedzictwo niematerialne może być powodem dumy, cechą charakteryzującą i wyróżniającą. Żywe, kultywowane z wewnętrznej potrzeby dziedzictwo niematerialne może być także istotnym czynnikiem zwiększającym atrakcyjność turystyczną regionu, generując jednocześnie nowe miejsca pracy. Należy mieć jednak na uwadze, że skomercjalizowane, agresywne działania, prowadzące do niekontrolowanej turystyki i nastawione na osiągnięcie maksymalnego zysku, nie tylko

¹ Wg materiałów Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

nie są oczekiwanym efektem, ale wręcz stanowią zagrożenie dla autentycznego i żywego dziedzictwa kulturowego.

Dziedziznami, w których może się ono przejawiać są m.in.:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa,
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne,
- praktyki społeczno-kulturowe,
- wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata,
- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Planowane jest utworzenie w każdym województwie Regionalnego Inwentarza Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Identyfikacja i inwentaryzacja NDK musi być dokonywana przez osoby należące do społeczności depozytariuszy lub przez organizacje zewnętrzne, ale w ścisłej współpracy i za zgodą danej wspólnoty.

W trakcie tworzenia jest Krajowa Lista Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego, będąca spisem z terenu Polski przejawów żywego dziedzictwa niematerialnego. Lista ta ma charakter wyłącznie informacyjny i zawiera opis zjawisk na niej zamieszczonych, ich rys historyczny, informacje o miejscu występowania, znaczeniu dla praktykujących je społeczności, a także materiały fotograficzne. 4 sierpnia 2014 r. wręczone zostały pierwsze w Polsce decyzje dot. wpisów na Listę, na której obecnie znajdują się: rusznikarstwo artystyczne i historyczne – wyroby według tradycyjnej szkoły cieszyńskiej, szopkarstwo krakowskie, pochod Lajkonika, flisackie tradycje w Ulanowie oraz procesja Bożego Ciała w Łowiczu.

Proces naboru wniosków jest ciągły; wzór wniosku i wskazówki dot. jego wypełnienia znajdują się na stronie poświęconej dziedzictwu niematerialnemu:

http://niematerialne.nid.pl/Dziedzictwo_niematerialne/Krajowa_inwentaryzacja/

Decyzja o tym, który element dziedzictwa powinien zostać szczególnie wyeksponowany i objęty ochroną (np. poprzez promowanie, wzmacnianie tego elementu), powinna należeć do lokalnej społeczności depozytariuszy i nie może być podejmowana odgórnie. W tym zakresie **gmina Ujazd** może pochwalić się bogactwem kultury śląskiej, o której zachowanie i ciągłość dbają sami mieszkańcy jak również w postaci oficjalnej lokalny samorząd wraz z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Działalności Kulturalnej, który corocznie organizuje imprezy i festyny związane ze śląskimi tradycjami i obrzędami, m.in.: dożynki gminne, warsztaty i konkursy kroszonkarskie, koncerty muzyki religijnej, „Śląskie beranie” czy „Dni Ziemi Ujazdowskiej”.

Natomiast szczególnie warte podkreślenia są zwyczaje i obrzędy, które na kulturalnej mapie Śląska wyróżniają gminę Ujazd spośród innych. Należą do nich „**Targi Panieńskie**” – impreza kulturalna organizowana w celu ożywienia i ocalenia od zapomnienia starej, pięknej tradycji, która jest istotną wartością i ważnym elementem kulturowym dla dziejów Ziemi Ujazdowskiej. Pierwsze Targi zorganizowano w Ujeździe na „Kaczym Rynku” (ob. Plac Lompy) w 1928 roku, natomiast po wojnie tradycja zanikła. W tamtym czasie na Targi tłumnie przybywały pięknie wystrojone panny i przystojni kawalerowie nie tylko z Ujazdu i najbliższych okolic ale również z miast

i miejscowości Górnego Śląska. Obecnie, po 70 latach, impreza została reaktywowana i odtworzona na podstawie wspomnień i relacji nielicznych, najstarszych mieszkańców Ujazdu i okolic. Dziś wiernie oddaje ideę tej pięknej tradycji, którą warto pielęgnować i popularyzować – zwłaszcza wśród młodego pokolenia, jako naturalnego kontynuatora ciągłości kulturowej Regionu.



Targi Panieńskie w Ujeździe w 2010 i 2011 roku (źródło: www.annaland.pl)

Na szczególną uwagę ponadto zasługują tradycje i obrzędy związane z procesjami odbywającymi się w Boże Ciało w kilku miejscowościach gminy Ujazd. M.in. w Olszowej, Zimnej Wódce i Kluczu powstają co roku małe arcydzieła w postaci kwiatów ułożonych w kolorowe dywany. Z okazji Bożego Ciała mieszkańcy tych wsi na trasie procesji przygotowują z liści, gałązek oraz kwiatów chodnik, po którym chodzi ksiądz niosący Najświętszy Sakrament. Zwyczaj nawiązuje do nowotestamentowego wjazdu Chrystusa do Jerozolimy, kiedy to witano go gałązkami oliwnymi i kładziono przed nim płaszcze.



Kwietne dywany w Zimnej Wódce w 2011 r. (źródło: www.radio.opole.pl)

7. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Ujazd

W celu sprecyzowania priorytetów i kierunków działań *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd na lata 2015-2018* oraz określenia możliwości w zakresie ochrony i promocji zabytków gminy przeprowadzono uproszczoną analizę SWOT (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats). Poniższa analiza jest narzędziem pomocnym do określenia mocnych i słabych stron środowiska kulturowego (czynników wewnętrznych) oraz szans i zagrożeń (czynników zewnętrznych) mających realny wpływ na jego stan oraz perspektywy ochrony zabytków.

MOCNE STRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

- położenie w bliskim sąsiedztwie dużych aglomeracji, m.in. rozwijającego się Kędzierzyńsko-Kozielskiego Subregionalnego Obszaru Funkcjonalnego;
- duże zasoby wykwalifikowanej siły roboczej i pracowitość mieszkańców Gminy
- jednorodność zasobów zabytkowych;
- kościoły drewniane;
- zachowany w znacznym stopniu historyczny układ wsi oraz tradycyjny układ zagrody, wysokie wartości dziedzictwa kulturowego wsi – głównie wsi Stary Ujazd, Olszowa i Zimna Wódka (wg oceny Zespołu ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Wsi i Ochrony Wiejskiego Krajobrazu Opolszczyzny);
- liczne wyróżnienia w konkursie „Piękna Wieś Opolska”, m.in.: w 2007 i 2010 II m. w kategorii „Najpiękniejsza Wieś” (Niezdrowice, Jaryszów); w 2010 i 2013 III m. w kategorii: „Najpiękniejsza zagroda wiejska” (Zimna Wódka, Olszowa); w 2007 r. dla Niezdrowic za „Najlepszy projekt”;
- wysoka świadomość wśród mieszkańców historii Śląska, jego wielokulturowości i związanych z tym tradycjami i obrzędami;
- dbałość mieszkańców o wygląd swoich miejscowości;
- dobre warunki sprzyjające rozwojowi agroturystyki i ekoturystyki;
- zasoby leśne o walorach turystycznych;
- niski poziom zanieczyszczenia środowiska;
- obszary atrakcyjne przyrodniczo oraz krajobrazowo,
- biegnące przez gminę szlaki rowerowe;
- rozwinięta współpraca transgraniczna z gminami partnerskimi: Nusplingen (Badenia-Wirtembergia), Lobenstein (Turyngia), Břidličná (Kraj morawsko-śląski);
- pozyskiwane środki unijne;

SŁABE STRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

- znaczna utrata tkanki zabytkowej;
- zdegradowana przestrzeń rynku w Ujeździe (obecnie Plac 1 Maja);
- niski stopień rozwoju infrastruktury rekreacyjnej;
- brak rozwiniętej bazy turystycznej;
- niewykorzystanie potencjału agroturystycznego gminy;
- migracja młodszych pokoleń i związane z tym zatracanie więzi z regionem;
- mała świadomość posiadanych wartości krajobrazu wiejskiego związanych z architekturą;
- brak na terenie gminy zarejestrowanych społecznych opiekunów zabytków.

SZANSE DLA OCHRONY ZABYTEKÓW

- możliwość wykorzystania potencjału środowiskowego pod rozwój agroturystyki;
- duże środki rezerwowane dla organizacji pozarządowych z budżetu Gminy w ramach *Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi*;
- uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w programach rozwojowych gminy (szczególnie w corocznie uchwalanym *Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi*);
- powiązanie w większym stopniu ochrony dziedzictwa z turystyką;
- uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym;
- wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych i zasobów zabytkowych dla rozwoju turystyki, w tym agroturystyki;
- maksymalne korzystanie z wszelkich programów pomocowych, w ramach których pozyskane zostaną środki na remont obiektów zabytkowych oraz rozwój turystyki;
- opracowanie „produktu turystycznego” gminy;
- zwiększanie świadomości poprzez wydawane informatorów, folderów, publikacji;
- oznakowanie tras turystycznych pod kątem zabytków i atrakcji turystycznych;
- współpraca z lokalnymi samorządami w ramach Kędzierzyńsko-Kozielskiego Subregionalnego Obszaru Funkcjonalnego.

ZAGROŻENIA DLA OCHRONY ZABYTEKÓW

- emigracja młodych, wykształconych osób z terenu Gminy;
- starzejące się społeczeństwo;
- szybka degradacja zabytków techniki związana z lekceważeniem zabytkowej infrastruktury kolejowej przez właściciela;
- postępująca modernizacja wsi, prowadzona bez poszanowania zabytkowej substancji;
- brak profesjonalnej i ciągłej informacji o zabytkach oraz dostatecznego oznakowania zabytków;
- negatywne nastawienie części właścicieli i użytkowników do ochrony zabytków, postrzeganej nie jako szansa zachowania wspólnego dziedzictwa, a źródło represji i ograniczeń.

Do niewątpliwych zalet malowniczo położonej gminy Ujazd należy krajobraz kulturowy śląskiej wsi z dość dobrze zachowanymi historycznymi układami ruralistycznymi. Akcentami, które ją wyróżniają są trzy kościoły drewniane w miejscowości Klucz, Olszowa i Zimna Wódka. Ciekawa rzeźba terenu z licznymi ciekami wodnymi (Kłodnica, Kanał Gliwicki, liczne potoki) oraz zadbane przestrzeń wiejska sprawia, że gmina Ujazd posiada duży potencjał turystyczny, zwłaszcza w obszarze tworzenia gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach.

Do obszarów problemowych, wymagających podjęcia natychmiastowych działań rewitalizacyjnych należy na pewno przestrzeń miasta Ujazd, którego wszystkie negatywne aspekty zagospodarowania występują na Placu 1 Maja (dawnym Rynku) – chaos przestrzenny, estetyczny i funkcjonalny. W połączeniu z nienajlepszym stanem technicznym obiektów zabytkowych, w tym również wpisanych do rejestru zabytków, rewitalizacja centrum Ujazdu wysuwa się na czoło działań priorytetowych w najbliższych latach.

8. Założenia programowe dokumentu

8.1. Priorytety i główne kierunki działań *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd*

Nadrzędnym priorytetem ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami w gminie Ujazd powinny być takie działania administracji samorządowej oraz właściwych instytucji, które umożliwiłaby oraz ułatwiłaby właścicielom i użytkownikom obiektów zabytkowych systematyczną poprawę stanu technicznego poprzez bieżące remonty, adaptacje i rewitalizacje.

W perspektywie wieloletniej polityka Gminy powinna być przede wszystkim nakierowana na zachowanie w jak najlepszym stanie zabytków, ich ochronę przed degradacją oraz na działania związane z edukacją kulturalną oraz promocją obiektów i terenów ważnych dla historii regionu.

Termin i zakres realizacji przedstawionych poniżej działań uzależniony jest od czynników zewnętrznych (polityki państwa, sytuacji gospodarczej, obowiązującego prawa), efektywnego wykorzystania możliwych źródeł finansowania oraz planowych i sprawnych działań samorządu lokalnego w zakresie ochrony zabytków.

PRIORYTET 1
OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO NA OBSZARACH WIEJSKICH
KIERUNKI DZIAŁAŃ : Zachowanie historycznych układów ruralistycznych Poprawa wizerunku przestrzeni publicznej na terenach wiejskich Rozwój agroturystyki z wykorzystaniem obiektów i terenów zabytkowych
PRIORYTET 2
REWITALIZACJA MIASTA UJAZD
KIERUNKI DZIAŁAŃ : Ochrona historycznego układu urbanistycznego Ujazdu Zahamowanie procesu degradacji lokalnych zabytków Rewitalizacja Placu 1 Maja oraz ruin zamku wraz z otoczeniem
PRIORYTET 3
EDUKACJA HISTORYCZNA – PROMOCJA DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO
KIERUNKI DZIAŁAŃ : Wzrost poziomu edukacji historycznej nt. regionalnego dziedzictwa kulturowego Promocja lokalnych walorów zabytkowych, tradycji i obrzędów śląskich Zwiększanie atrakcyjności zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne Podnoszenie rangi obiektów i zespołów zabytkowych

8.2. Propozycje zadań Programu w perspektywie długo- i krótkoterminowej

Priorytet 1 – Ochrona krajobrazu kulturowego na obszarach wiejskich		
<u>Zadania w perspektywie długoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
planowe i systematyczne realizowanie zadań samorządu gminnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki krajowe i unijne
realizacja zapisów m.p.z.p. oraz <i>Studium</i> w zakresie ochrony zabytków, w szczególności dotyczących ochrony układów ruralistycznych na obszarach wiejskich	Gmina Ujazd	budżet Gminy
uwzględnianie dziedzictwa kulturowego jako potencjału rozwojowego gminy	Gmina Ujazd	budżet Gminy
rozwój gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego, oparty na promocji tradycji i dziedzictwa kulturowego, z wykorzystaniem naturalnych zasobów przyrodniczych	Gmina Ujazd, JST, OROT	budżety JST
monitoring realizacji <i>Programu</i> – powołanie Zespołu ds. monitoringu realizacji GPOnZ, sporządzanie w cyklu dwuletnim sprawozdań z realizacji <i>Programu</i>	Burmistrz Ujazdu, Gmina Ujazd	budżet Gminy
ściśła współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu	Gmina Ujazd	budżet Gminy, budżet OWKZ
udział Gminy Ujazd jako partnera merytorycznego i finansowego w projektach dot. rewitalizacji obiektów i obszarów zabytkowych	Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki unijne
szkolenia pracowników Urzędu Miejskiego w zakresie pozyskiwania środków finansowych, sporządzania wniosków na remonty i prace konserwatorskie przy zabytkach oraz ich i promocję	Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki unijne

<u>Zadania w perspektywie krótkoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
coroczne rezerwowanie w budżecie Gminy w miarę możliwości środków finansowych na dofinansowania prac konserwatorskich i remontów oraz na promocję dziedzictwa kulturowego regionu	Rada Miejska w Ujeździe	budżet Gminy
zmiana zapisów w corocznie uchwalanym <i>Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi</i> – polegająca na dopisaniu dodatkowego obszaru tematycznego podlegającemu wsparciu, tj. zadań z zakresu kultury i ochrony zabytków	Rada Miejska w Ujeździe	budżet Gminy
utrzymywanie w dobrym stanie, prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych należących do Gminy Ujazd	Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki unijne, WFOSiGW
zakładanie instalacji odgromowych i przeciwpożarowych w kościołach drewnianych oraz regularna impregnacja drewna	Parafia Rzym.- kat. pw. św. Elżbiety Węgierskiej w Kluczu	budżet Gminy, środki unijne, ministerialne
szukanie i pozyskiwanie środków finansowych na prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach należących do Gminy	Gmina Ujazd	środki unijne, ministerialne, WFOSiGW
promowanie i nagradzanie „dobrych praktyk” konserwatorskich przy obiektach zabytkowych (np. w postaci nagrody lub certyfikatu Burmistrza Ujazdu)	Gmina Ujazd	budżet Gminy
kreowanie pozytywnego wizerunku Gminy jako przyjaznej ochronie własnego dziedzictwa kulturowego, informowanie o możliwościach pozyskania środków finansowych, organizowanie szkoleń, spotkań, konsultacji społecznych	Gmina Ujazd	budżet Gminy
wykorzystanie naturalnych zasobów gminy, w tym rzeki Kłodnicy oraz Kanału Gliwickiego do promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy	Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki unijne

ochrona i promocja dziedzictwa archeologicznego jako elementu dziedzictwa kulturowego	Gmina Ujazd, OWKZ	budżet Gminy
przygotowanie ofert prac sezonowych dla bezrobotnych mieszkańców gminy przy pracach pielęgnacyjnych i porządkowych na terenach zielonych będących własnością Gminy: parku przyzamkowego w Ujeździe	Gmina Ujazd, PUP w Strzelcach Opolskich	budżet Gminy
wprowadzenie korekty w <i>m.p.z.p.</i> obecnych nazw stref ochrony konserwatorskiej typu „B” na: strefy ochrony konserwatorskiej układów ruralistycznych wsi, z podaniem nazwy wsi	Rada Miejska w Ujeździe, OWKZ	Budżet Gminy
ustanowienie strefy ochrony krajobrazu doliny Jaryszówki, w górnym biegu potoku oraz poniżej (na wschód) obszaru wsi Jaryszów oraz wąwozu ulicy Wiejskiej wraz podjazdem i schodami w kierunku cmentarza i towarzyszącą zielenią we wsi Klucz	Rada Miejska w Ujeździe, OWKZ	Budżet Gminy
dbałość o zachowanie linii zabudowy, niezależnie od ochrony pojedynczych, najcenniejszych budynków, dążenie do utrzymania układu przestrzennego wsi (skali zabudowy, układu budynków), wyeksponowanie istotniejszych budynków użyteczności publicznej (szkoły, remizy, gospody, itp.) i charakterystycznych dla miejscowości	właściciele obiektów zabytkowych, Gmina Ujazd	
zachowanie najcenniejszych kompozycji i dekoracji ścian szczytowych (pierwotny układ otworów okiennych, niewielkie kapliczki, inicjały właścicieli itp.)	właściciele obiektów zabytkowych	
zachowanie detalu architektonicznego przy remontach elewacji budynków, wtórne wykorzystanie detalu	właściciele obiektów zabytkowych	
ujednoczenie oznakowania mogił związanych z powstaniami śląskimi	Gmina Ujazd	budżet Gminy
ujednoczenie ogrodzeń, renowacja tzw. małej architektury	właściciele obiektów zabytkowych	
współpraca z instytucjami muzealnymi, oświatowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz krajobrazu kulturowego	Gmina Ujazd, JST, instytucje kultury	budżety JST, środki prywatne

<p>w zależności od stanu technicznego obiektów zabytkowych proponuje się podjąć następujące działania i prace konserwatorskie:</p> <p>A. <u>dla zabytków w bardzo dobrym stanie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja obiektów, udostępnianie ich dla zwiedzających, turystów; - wykonanie iluminacji elewacji; - utrzymanie w dobrym stanie elementów wyposażenia kościołów; - dbałość o zachowanie historycznego detalu architektonicznego; <p>B. <u>dla zabytków w dobrym stanie</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - bieżące prace konserwatorskie w zakresie elewacji, otoczenia i wyposażenia; - montaż zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych; - zakładanie opasek drenażowych i izolacji pionowych; - wykonanie iluminacji elewacji; - prace pielęgnacyjne i porządkowe przy założeniach zabytkowej zieleni; <p>C. <u>dla zabytków zagrożonych, nieużytkowanych, zaniedbanych</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - prace w zależności od potrzeb indywidualnych: kompleksowe prace rewitalizacyjne, zmiany sposobu użytkowania lub znalezienie nowego użytkownika i odpowiedniej nowej funkcji, - kompleksowa rewaloryzacja założeń zieleni (parków, alei); <p>D. <u>dla zabytków w bardzo złym stanie</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie zdewastowanej substancji zabytkowej; - utworzenie trwałych ruin i ich oznakowanie; - uporządkowanie i zagospodarowanie otoczenia, ekspozycja ruin; 	<p>właściciele obiektów zabytkowych</p> <p><u>Gmina Ujazd:</u> promocja i rozpowszechnianie informacji</p>	<p>środki prywatne, budżet Gminy, Powiatu Strzeleckiego i Województwa Opolskiego, OWKZ, środki krajowe i unijne</p>
--	--	---

Priorytet 2 – Rewitalizacja miasta Ujazd		
<u>Zadania w perspektywie długoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
planowe i systematyczne realizowanie zadań samorządu gminnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki krajowe i unijne
realizacja zapisów m.p.z.p. oraz <i>Studium</i> w zakresie ochrony zabytków, w szczególności dotyczących ochrony układu urbanistycznego Ujazdu	Gmina Ujazd	budżet Gminy
kompleksowa i rozłożona na kilka etapów rewitalizacja przestrzeni miejskiej Ujazdu	Gmina Ujazd	Budżet Gminy, środki krajowe i unijne
wspieranie projektów pośrednio związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych	Gmina Ujazd	Budżet Gminy, środki krajowe i unijne
<u>Zadania w perspektywie krótkoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
wprowadzenie korekty w <i>m.p.z.p.</i> obecnej nazwy strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej typu „A” na: strefę ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego miasta lokacyjnego Ujazd oraz korekty przebiegu granicy strefy zgodnie z wpisem do rejestru zabytków, ze szczególnych uwzględnieniem zespołu zamkowo-parkowego	Rada Miejska w Ujeździe, OWKZ	Budżet Gminy
rewaloryzacja zdegradowanych zabytkowych obszarów miejskich	Gmina Ujazd	budżet gminy, RPO WO
opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Ujazd, uwzględniającego historyczny układ i zabudowę miasta, w szczególności Plac 1 Maja	Gmina Ujazd	budżet Gminy

zabezpieczenie ruin zamku i budynku bramnego w Ujeździe	Gmina Ujazd /Agencja Nieruchomości Rolnych	budżet Gminy
realizacja projektu rewitalizacji zamku wraz wytyczeniem ścieżki wokół zamku dla zwiedzających	Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki unijne (RPO WO)
rewitalizacja terenów zielonych w okolicach zamku i stawu miejskiego	Gmina Ujazd	budżet Gminy, WFOŚiGW, środki unijne
opracowanie koncepcji zagospodarowania Placu 1 Maja, uwzględniającej również zmiany (częściowe lub całościowe) funkcjonalne placu – wybór koncepcji wyłoniony w drodze otwartego, ogólnokrajowego konkursu	Gmina Ujazd	budżet Gminy

Priorytet 3 – Edukacja historyczna – promocja dziedzictwa niematerialnego		
<u>Zadania w perspektywie długoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
wykorzystanie walorów zabytkowych, kulturowych i przyrodniczych, bogatej tradycji śląskiej jako czynnika wpływającego na rozwój i promocję gminy, powiatu strzeleckiego oraz województwa opolskiego	Gmina Ujazd, NGO	budżet Gminy
podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność gminy oraz zabytków dla potrzeb edukacyjnych, społecznych i turystycznych	Gmina Ujazd, JST, NGO, instytucje oświatowe i kulturalne	budżet Gminy
zachęcanie mieszkańców do prowadzenia działalności agroturystycznej	Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki unijne (PROW, PWT CZ-PL)
wspieranie badań i dokumentacji dziedzictwa kulturowego gminy oraz regionu	Gmina Ujazd	budżet Gminy
wspieranie tworzenia nowych izb tradycji, izb regionalnych, adaptacja budynków przemysłowych na „żywe” muzea techniki	NGO, Gmina Ujazd, społeczni opiekunowie zabytków	Budżet Gminy, środki krajowe i unijne
podnoszenie rangi obiektów i zespołów zabytkowych, przede wszystkim poprzez wpis do rejestru zabytków. Proponuje się w pierwszej kolejności objąć ochroną konserwatorską następujące obiekty: - dworzec kolejowy w Zimnej Wódce, - spichlerz w Ujeździe	właściciele obiektów zabytkowych, OWKZ	właściciele obiektów zabytkowych, OWKZ

<u>Zadania w perspektywie krótkoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
działania na rzecz wpisu na Listę Krajowego Dziedzictwa Niematerialnego zwyczajów związanych z Bożym Ciałem – tworzenie kwiatnych dywanów (szczegółowe materiały i informacje dostępne na stronie: www.niematerialne.nid.pl)	społeczność lokalna, NGO, instytucje kultury, pomoc merytoryczna: NID; współpraca: Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu upowszechnianie idei: Gmina Ujazd	budżet Gminy
promowanie i wspieranie działań lokalnych stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju kultury i ochrony zabytków	Gmina Ujazd, instytucje kultury	budżet Gminy
tworzenie lokalnych izb o charakterze muzealnym i promocja już istniejących	NGO, sołectwa, Gmina Ujazd	budżet Gminy, środki unijne (PROW)
działania promocyjne, edukacyjne, kulturalne i wydawnicze zwiększające zaangażowanie w tematykę zabytkową wśród mieszkańców i gości gminy	Gmina Ujazd, społeczność lokalna, instytucje kultury	budżet Gminy, środki krajowe i unijne
opracowanie publikacji: albumów i przewodników po głównych zabytkach (połączonego z atrakcjami turystycznymi, szlakami, tradycjami i legendami lokalnymi itp.)	Gmina Ujazd	budżet Gminy
udział Gminy a także lokalnych społeczności w Europejskich Dniach Dziedzictwa (wrzesień - szczegóły materiały i informacje dostępne na stronie: www.edd.nid.pl)	NGO, instytucje kultury, Gmina Ujazd	budżety JST
udział Gminy w targach turystycznych z ofertą kulturalną	Gmina Ujazd	budżet Gminy
aktywna współpraca z regionalnymi mediami w celu promocji zabytków i upowszechnienia działań związanych z opieką nad zabytkami	regionalne media, Gmina Ujazd	budżet Gminy

edukacja mieszkańców, począwszy od poziomu przedszkolnego i szkoły podstawowej, polegająca na pokazywaniu dziejów regionu na przykładzie zachowanych zabytków	przedszkola i szkoły gminy Ujazd, instytucje kultury, NGO	budżet Gminy
organizacja wspólnych spotkań i warsztatów między społecznościami regionów partnerskich	Gmina Ujazd, gminy i miasta partnerskie	budżet Gminy, środki unijne (PWT)

- JST** – jednostki samorządu terytorialnego
- UMWO** – Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
- WUOZ** – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
- OWKZ** – Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
- NID** – Narodowy Instytut Dziedzictwa
- OROT** - Opolska Regionalna Organizacja Turystyczna
- WFOSiGW** – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- PUP** – Powiatowy Urząd Pracy
- NGO** – organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje, parafie)
- RPOWO** – Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego
- PROW** – Program Rozwoju Obszaru Wiejskich
- PWT** – Program Współpracy Transgranicznej

9. Narzędzia służące realizacji Programu

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację *Programu* jest Burmistrz Ujazdu. Do osiągnięcia celu i efektywnego wykonywania zadań w nim określonych służą pomocą następujące instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Miejskiej, np. dotyczących zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tworzenia parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków czy uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach;
- instrumenty finansowe – dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe lub ulgi podatkowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, korzystanie z funduszy europejskich (z uwagi na wchodzącą w życie perspektywę finansowania na lata 2014-2020 konieczne jest bieżące śledzenie możliwości pozyskiwania środków na zachowanie dziedzictwa kulturowego);
- instrumenty kontrolne –aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata **sprawozdania** z realizacji *Programu* oraz aktualizacja *Programu* związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się zapisów prawnych oraz możliwości finansowania. Podmiotem koordynującym powyższe działania powinien być powołany przez burmistrza zespół ds. monitoringu realizacji *Programu*, utworzony przy Urzędzie Miejskim w Ujeździe, w skład którego wchodziłyby również osoby z instytucji zewnętrznych.
- instrumenty koordynacji – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków (powoływanie nowych).

10. Źródła finansowania Programu

Integralnym elementem *Programu* są potencjalne źródła finansowania zadań z zakresu ochrony zabytków (rewitalizacji, konserwacji, restauracji, prac budowlanych, opracowywaniem dokumentacji). Środki z większości źródeł przeznaczane są **wyłącznie na obiekty wpisane do rejestru zabytków**, beneficjentami zaś są właściciele – mogą to być więc kościoły i związki wyznaniowe, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, wspólnoty mieszkaniowe lub osoby prywatne.

Właściciele zabytków nie wpisanych do rejestru mogą korzystać z dotacji np. na remonty czy prace konserwatorskie w ramach funduszy lub programów związanych z obecną lub przyszłą funkcją budynków. Dotyczy to głównie placówek kulturalnych, oświatowych (szkoły, przedszkola, biblioteki), zdrowotnych (szpitale) lub związanych z turystyką i mających swoje siedziby w obiektach zabytkowych (np. ujętych w GEZ).

Środki przeznaczone na ochronę zabytków pochodzić mogą z budżetów jednostek samorządów terytorialnych, budżetu państwa, funduszy europejskich lub prywatnych. Dotacje samorządowe i ministerialne przeznaczane mogą być na prace wymienione w art. 77 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, na szczegółowych zasadach ustalonych przez podmioty dotujące.

• Środki Gminy Ujazd

Zasady udzielania dotacji celowej z budżetu Gminy Ujazd na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru określa uchwała nr XLV/202/2006 Rady Miejskiej w Ujeździe z dnia 27 lutego 2006 r. Dotacje mogą być udzielane na prace, które zostaną przeprowadzone w danym roku budżetowym, pod warunkiem, że wnioski złożone zostaną do dnia 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona. Dotacja może być także udzielona na zrefundowanie wydatków poniesionych w roku poprzedzającym złożenia wniosku o jej udzielenie. W ostatnich latach z uwagi na brak środków zabezpieczonych w budżecie Gminy na ten cel dotacje nie były udzielane.

Drugim źródłem finansowania zadań z zakresu kultury i ochrony zabytków z budżetu Gminy Ujazd mogłyby być częściowo środki corocznie rezerwowane w *Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi*.

Wymagałoby to jednak dopisania interesującego nas obszaru tematycznego do priorytetowych zadań publicznych na dany rok.

- **Środki Powiatu Strzeleckiego**

Starostwo Powiatowe w Strzelcach Opolskich udziela dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane na mocy uchwały nr XLVI/400/10 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 17 września 2010 r.

Wniosek należy złożyć do dnia 30 czerwca roku (po tym terminie wnioski będą rozpatrywane w miarę posiadanych środków). Beneficjent może starać się o dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 1 roku poprzedzającego rok złożenia wniosku (ale tylko dla nie prowadzącego działalności finansowanej ze środków publicznych).

Z terenu gminy Ujazd w ostatnim czasie dotację otrzymała Rzymskokatolicka Parafia pw. św. Andrzeja w Ujeździe na wymiana części elementów konstrukcyjnych drewnianej więźby dachu wraz z wymianą pokrycia dachu oraz odnowieniem elewacji kościoła pw. św. Andrzeja w Ujeździe.

- **Środki Samorządu Województwa Opolskiego**

Samorząd Województwa Opolskiego w ramach posiadanych środków, udziela dotacji celowych na prace konserwatorskie i budowlane w drodze konkursu. Zasady i tryb udzielania dotacji określa uchwała nr XXXII/345/2009 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 maja 2009 r. (zm. uchwałą Nr XL/398/2009 SWO z dnia 17 grudnia 2009 r.). Wniosek należy złożyć w terminie wyznaczonym przez Zarząd Województwa Opolskiego (I kwartał) w ramach ogłaszanego konkursu.

Z terenu gminy Ujazd w ostatnich latach nie pozyskano dotacji z budżetu Województwa (również z uwagi na ograniczone środki).

- **Środki Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**

Zasady udzielania dotacji określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (zmienione Rozporządzeniem MKiDN z dn. 1.07.2013 r.).

Wniosek należy złożyć do 28 lutego roku, w którym ma być udzielona **dotacja** na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone lub do 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku (**refundacja**).

Z terenu gminy Ujazd w ostatnim czasie dotację otrzymała Rzymskokatolicka Parafia pw. św. Andrzeja w Ujeździe na naprawę dachu kościoła parafialnego.

- **Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu**

Wnioski o dofinansowanie zadań ze środków Funduszu można składać w dowolnym terminie. Rada Nadzorcza w uchwale Nr 45/2007 z dnia 12.10.2007 r. określiła kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Funduszu, według których jednym z kryterium selekcji jest „Ochrona przyrody oraz krajobrazu i leśnictwo – zachowanie cennych elementów przyrody oraz krajobrazu przez przywracanie walorów zabytkowym założeniom parkowym, pałacowo-ogrodowym i ogrodów”.

W 2015 r. priorytetem objęto przedsięwzięcia zmierzające do realizacji celów średniookresowych obejmujących m.in. „Ochronę przyrody i krajobrazu” (ochrona i rozwój systemów obszarów chronionych, ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego).

- **Środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Programem Ministra dofinansującym ochronę zabytków jest „**Dziedzictwo kulturowe**” **Priorytet 1 „Ochrona zabytków”**. W ostatnim roku wnioski należało złożyć w następujących terminach: do 31 października 2014 r. – wyłącznie dla prac planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania; do 31 marca 2015 roku – dla prac planowanych oraz przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku. Prognozowany budżet Programu wynosił 80 mln zł. Szczegółowe zasady określa Regulamin dostępny na stronie:

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/dziedzictwo-kulturowe/ochrona-zabytkow.php>

Drugim Programem wspierającym materialne dziedzictwo kulturowe jest **Priorytet 5 „Ochrona zabytków archeologicznych”** (Instytucja Zarządzająca – Narodowy Instytut Dziedzictwa). Prognozowany budżet Programu wynosił 2 mln zł. Szczegółowe zasady określa Regulamin dostępny na stronie:

www.mkidn.gov.pl/media/po2015/dokumenty/20141001Dziedzictwo_kulturowe_%E2%80%93_3_priorytet_5_%E2%80%93_3_Ochrona_zabytkow_archeologicznych.pdf

- **Środki Funduszu Kościelnego**

Fundusz, będący obecnie w dyspozycji Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji (Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych), do 2010 roku przyznawał dotacje na ochronę zabytków sakralnych wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów sakralnych, wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.).

Obecnie dofinansowywanie remontów zabytkowych obiektów sakralnych zostało zawieszona.

- **Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020**

W najbliższych latach RPO WO 2014-2020 będzie jednym z głównych źródeł dofinansowujących ochronę zabytków oraz promocję dziedzictwa kulturowego. Dokument określa najważniejsze dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa opolskiego obszary wsparcia, które będą współfinansowane z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. W RPO WO 2014-2020 zostały określone cele szczegółowe przyporządkowane poszczególnym priorytetom inwestycyjnym. Projekty związane z ochroną zabytków będą realizowane w ramach **Osi Priorytetowej V – „Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego”**.

Ze środków EFRR w ramach RPO WO 2007-2014 zostało dofinansowane, m.in. utworzenie Parku Miniatur oraz bazy gastronomiczno-noclegowej w Olszowej. Aktualności dotyczące Programu dostępne są na stronie: www.rpo.opolskie.pl.

- **Środki Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich – Program „Leader”**

Działania w ramach Osi IV zakładają możliwość wspierania dziedzictwa kulturowego wsi opolskiej poprzez realizowanie Lokalnych Strategii Rozwoju i sukcesywnie podpisywane przez Zarząd Województwa Opolskiego umów z Lokalnymi Grupami Działania.

Środki na ochronę i promocję zabytków w gminie Ujazd można pozyskiwać poprzez **Stowarzyszenie „Kraina św. Anny”** z siedzibą w Krapkowicach, ul. Kilińskiego 1, które opracowało i realizuje *Lokalną Strategię Rozwoju*. Zapisano w niej cele ogólne i szczegółowe oraz wskazano planowane przedsięwzięcia. Nabory wniosków odbywają się w ramach działania „Małe projekty”, „Odnowa i rozwój wsi”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. Szczegóły dotyczące wniosków można znaleźć na stronie internetowej: <http://www.annaland.pl>.

W ramach Programu „Leader” w ostatnich latach wyremontowano remizy strażackie w kilku wsiach, spichlerz oraz kościół św. Andrzeja w Ujeździe.

- **Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2014-2020**

W przyszłej perspektywie finansowej zostanie zachowany obszar wsparcia obecnego Programu. Struktura wdrażania Programu zostanie zachowana według modelu funkcjonującego w PWT 2007-2013. Najistotniejszą zmianą będzie zwiększenie roli Wspólnego Sekretariatu w kontroli współpracy i wpływu transgranicznego projektów w trakcie ich realizacji.

Nowa edycja PWT CZ-PL skupi się wokół tematów takich jak: bezpieczeństwo, wykorzystanie potencjału pogranicza polsko czeskiego w dziedzinie dziedzictwa

naturalnego i kulturowego, dostępność komunikacyjna regionu, edukacja oraz współpraca instytucji rządowych i pozarządowych. Większość środków zostanie przeznaczona na działania związane z dziedzictwem naturalnym i kulturowym regionu pogranicza polsko-czeskiego oraz rozwojem infrastruktury drogowej. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie: www.cz-pl.eu/pl.

Również Fundusz Mikroprojektów będzie realizowany, podobnie jak dotychczas, przez 6 projektów parasolowych, z Partnerem Wiodącym po stronie czeskiej. Mikroprojekty, wybierane w ramach projektów parasolowych Euroregionów: Beskidy, Śląsk Cieszyński, Silesia, Pradziad, Glacensis i Nysa, będą dotyczyły głównie współpracy instytucji rządowych i pozarządowych oraz wykorzystania potencjału naturalnego i kulturowego pogranicza. W niektórych euroregionach wspierane będą również działania z zakresu edukacji.

• **Środki Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego**

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako operator Programu „Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego” w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014 oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014 ogłaszało nabory wniosków w trybie konkursowym o dofinansowanie projektów. Dotyczyć one mogły:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji i adaptacji na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem;
- budowy, rozbudowy, remontów i przebudowy instytucji kultury;
- konserwacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów;
- digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, archiwaliów, zbiorów audiowizualnych i filmowych oraz tworzenia wirtualnych instytucji kultury.

Całkowita alokacja środków w Programie wyniosła ponad 81,8 mln EUR. W ramach Programu zrealizowano dwa nabory wniosków. W latach 2014-2016 nie są planowane kolejne nabory wniosków do Programu. Szczegóły dostępne są na stronie: www.eog2016.mkidn.gov.pl.

• **Fundacja Góraźdze „Aktywni w Regionie”**

Fundacja rozpoczęła działalność na początku 2012r. Jej założycielami są trzy spółki wchodzące w skład Grupy Góraźdze: Góraźdze Cement, Góraźdze Kruszywa i Góraźdze Beton. Celem powołania Fundacji jest stałe wspieranie lokalnych społeczności, mieszkańców miast i gmin, na terenie których prowadzą swoją działalność Fundatorzy czyli spółki Grupy Góraźdze, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców woj. opolskiego oraz gmin sąsiadujących z Góraźdze Cement SA.

Działalność Fundacji przede wszystkim skupia się na wspieraniu przedsięwzięć o znaczeniu lokalnym i regionalnym w zakresie:

- ochrony środowiska, ochrony biologicznej różnorodności;
- nauki i oświaty;

- **kultury i sztuki (ochrona dóbr kultury i tradycji);**
- kultury fizycznej i sportu;
- **opieki nad zabytkami;**
- działalności wspomagającej rozwój społeczności lokalnych;
- ochrony i promocji zdrowia;
- pomocy ofiarom katastrof i klęsk żywiołowych;
- pomocy społecznej oraz z szeroko pojętej dobroczynności.

Fundacja przyznaje środki finansowe w ramach własnego programu grantowego. Szczegóły dostępne na stronie internetowej:

<http://www.aktywniwregionie.pl/pl>.

- **Fundacja Bankowa im. L. Kronenberga**

Fundacja udziela wsparcia w ramach zadań dotyczących edukacji i rozwoju lokalnego. W zakresie edukacji i rozwoju lokalnego finansuje m.in. inicjatywy dotyczące dziedzictwa kulturowego i tradycji oraz twórczości artystycznej dzieci i młodzieży. O dofinansowanie mogą ubiegać się fundacje, stowarzyszenia, szkoły, domy kultury, biblioteki oraz jednostki samorządu terytorialnego działające na rzecz dobra publicznego. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji:

www.citibank.com/poland/kronenberg/polish/index.htm.

- **Fundacja Polska Miedź**

KGHM Polska Miedź S.A. od 2003 r. prowadzi za pośrednictwem korporacyjnej Fundacji Polska Miedź działalność prospołeczną i wspiera różnorodne projekty regionalne, krajowe oraz międzynarodowe zgodnie z ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie. Fundacja jest organizacją pożytku publicznego, prowadzi działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, obejmującą m.in.:

- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i tradycji;
- ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego.

Szczegółowe informacje znajdują się na stronie Fundacji:

www.kghm.pl/?category_id=285.

- **Fundacja Wspomagania Wsi**

Fundacja powołana została dla wspierania inicjatyw gospodarczych i społecznych mieszkańców wsi i małych miast oraz związanych z poprawą stanu infrastruktury obszarów wiejskich i kulturą. Co roku ogłaszane są konkursy, w ramach których mogą znaleźć się elementy ochrony dziedzictwa kulturowego. O dotację mogą się ubiegać nie tylko organizacje pozarządowe, ale także ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, grupy nieformalne. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji: www.fundacjawspomaganiawsi.pl.

- **Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej**

Jedną z dziedzin, będących w kręgu zainteresowania Fundacji jest ochrona i zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego. Od 2012 r. wnioski o dotację mogą być przesyłane za pomocą Internetowego Systemu Obsługi Wniosków (ISOW).

Fundacja finansuje projekty, które są realizowane w ramach współpracy pomiędzy polskimi i niemieckimi partnerami. Jednym z priorytetów jest: „Kultura – Wspieranie wzajemnego porozumienia poprzez kulturę (w szczególności poprzez działalność literacką i artystyczną, dotyczącą Polski, Niemiec i UE) oraz działania na rzecz zachowania wspólnego dziedzictwa kulturowego”. Fundacja jednak nie wspiera robót budowlanych. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji:

www.fwpm.org.pl.

- **Środki prywatne**

Sektor prywatny jest istotnym, ale jeszcze mało wykorzystanym źródłem wspomagania zadań publicznych sfery ochrony i opieki nad zabytkami, co jest uwarunkowane odpowiednimi rozwiązaniami prawnymi. Do zwiększenia udziału środków prywatnych w tym zakresie mogą przyczynić się działania państwa realizowane za pomocą tzw. partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) i pomocy publicznej (na podstawie *ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym*).

Istotą PPP jest współdziałanie w uzgadnianiu wspólnych celów i w skutecznej ich realizacji. Wspieranie działań przedsiębiorców i osób prywatnych na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami przez udzielenie pomocy ze środków publicznych jest dopuszczalna w Unii Europejskiej, lecz podlega zasadniczym ograniczeniom. Pomoc publiczna to określone zasady wsparcia podmiotu gospodarczego przez państwo, władze samorządowe lub np. organizacje, które oferują pomoc na podstawie zleceń pochodzących od organów państwowych w jakiegokolwiek formie (np. dotacji, rozłożenia spłaty podatku na raty, zwolnienia z zaległości podatkowych, udzielenia preferencyjnej pożyczki lub kredytu).

11. Realizacja i finansowanie przez Gminę Ujazd zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

11.1. Ochrona zabytków

Ochrona zabytków znajdujących się na terenie gminy Ujazd, w rozumieniu *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, należy do jednych z obowiązków i kompetencji samorządu gminnego. Podstawowym narzędziem określającym kierunki działań oraz szczegółowe zadania jest niniejszy dokument – *Program Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd*, określający perspektywę realizacji na lata 2015-2018. Warto pamiętać, iż okres ten przypada na pierwszą połowę funkcjonowania nowej perspektywy unijnej, stąd niezwykle ważny jest ciągły monitoring wszystkich możliwych źródeł finansowania, by już na starcie optymalnie wykorzystać fundusze strukturalne.

Ochrona zabytków w tym najbardziej dosłownym znaczeniu to przede wszystkim określenie prawnych możliwości finansowania prac konserwatorskich oraz przekazywanie na te cele odpowiednich środków. Zasady udzielania dotacji celowych z budżetu Gminy Ujazd na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zostały określone w uchwale nr XLV/202/2006 Rady Miejskiej w Ujeździe z dnia 27 lutego 2006 roku.

Urząd Miejski w Ujeździe w latach 2006-2007 na mocy tejże uchwały udzielił wsparcia finansowego na łączną kwotę 123 000 zł dla następujących zadań przy zabytkach:

2006:

25 000 zł – Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP w Jaryszowie – wykonanie posadzki w prezbiterium, przeniesienie tabernakulum pod ścianę ołtarza oraz wymiana balustrad w absydach w kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Jaryszowie (refundacja);

25 000 zł – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Andrzeja Apostoła w Ujeździe – montaż i demontaż rusztowań niezbędnych do wykonania remontu wież kościoła pw. św. Andrzeja Apostoła w Ujeździe;

25 000 zł – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Elżbiety Węgierskiej w Kluczu – zakup cementu, żwiru, materiałów izolacyjnych, kostki granitowej innych materiałów budowlanych użytych do wykonania prac remontowych: podmurówki, podwalin oraz drenażu w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Zimnej Wódce (refundacja);

2007:

25 000 zł – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Elżbiety Węgierskiej w Kluczu – zakup cementu, piasku, żwiru, betonu, kostki granitowej, materiałów izolacyjnych i innych materiałów budowlanych użytych do wykonania prac remontowych: podmurówki, podwalin oraz drenażu w kościele pw. Matki Bożej Śnieżnej w Olszowej (refundacja);

23 000 zł – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Elżbiety Węgierskiej w Kluczu – zakup drewna, belek, tarcicy, kantówek, materiałów izolacyjnych i innych materiałów budowlanych użytych do wykonania prac remontowych: ścian nawy i prezbiterium w kościele pw. Matki Bożej Śnieżnej w Olszowej (refundacja).

Jednym z postulatów *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ujazd* jest kontynuacja przyznawania dotacji właścicielom zabytków i w miarę możliwości finansowych rezerwowania w corocznej uchwale budżetowej środków przeznaczanych na ten cel. Dotacje celowe mogą w pierwszej kolejności otrzymywać właściciele zabytków (wpisanych do rejestru zabytków) znajdujących się w złym stanie technicznym (np. dotkniętych nieszczęśliwymi wydarzeniami losowymi, pożarami czy powodzią) lub posiadających duże znaczenie dla lokalnej społeczności, promocji regionu (np. na zabezpieczenie drewnianych kościołów). Taka forma wsparcia może też częściowo pokryć wkład własny beneficjentów, którzy pozyskali dotacje z funduszy europejskich na realizację większych projektów zakładających prace rewitalizacyjne i konserwatorskie. Działania takie, początkowo nawet w niewielkiej skali, oprócz poprawy stanu technicznego zabytków pozytywnie wpłyną na lokalne społeczeństwo i zmobilizują właścicieli zabytków do intensyfikacji działań zmierzających do poprawy stanu zachowania zabytków.

Kolejnym źródłem finansowania zadań z zakresu kultury i ochrony zabytków z budżetu Gminy Ujazd mogłyby być częściowo środki corocznie rezerwowane w *Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi*. Podmioty te (a więc stowarzyszenia, fundacje, parafie), które są adresatem tego *Programu*, mechanizmu finansowania zadań własnych Gminy Ujazd mogłyby ubiegać się o środki na działalność kulturalną i społeczną, często odbywającą się w zabytkowych obiektach lub w ich bezpośrednim otoczeniu. Takie wsparcie wymagałoby jednak dopisania w *Programie* interesującego nas obszaru tematycznego do priorytetowych zadań publicznych na dany rok.

10.2. Opieka nad zabytkami

Drugim zadaniem Gminy Ujazd w rozumieniu *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* jest opieka nad obiektami zabytkowymi, które są jej własnością. Łączy się to z obowiązkiem ich pielęgnowania i dbania o dobry stan techniczny, prowadzenie bieżących remontów, finansowanie prac konserwatorskich oraz pozyskiwanie na nie środków zewnętrznych. Gmina Ujazd jest właścicielem kilku obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Gmina Ujazd w ostatnich latach zrealizowała dwa duże projekty wspierające i rozwijające działalność gospodarczą, promujące lokalną przedsiębiorczość, dzięki którym jednocześnie wyremontowano zabytkowe obiekty należące do Gminy, tj. budynek Urzędu Miejskiego oraz dawny spichlerz.

Ratusz miejski w Ujeździe:

W 2011 r. otwarto Ujazdowski Inkubator Przedsiębiorczości, którego siedziba została umieszczona na poddaszu Urzędu Miejskiego, przy ul. Sławięckiej 19 w Ujeździe. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2007-2013 zrealizowano projekt pn. „Adaptacja poddasza budynku urzędu oraz zagospodarowanie terenu wokół budynku na potrzeby Ujazdowskiego Inkubatora Przedsiębiorczości”. W zakres zadania wchodziły: roboty ogólnobudowlane i instalacyjne przy budynku, zmiana sposobu użytkowania poddasza budynku – remont i adaptacja poddasza na pomieszczenia biurowe, prace remontowe przy elewacji, zabudowa i montaż windy na zewnątrz budynku, zagospodarowanie terenu przylegającego do budynku, wykonanie nawierzchni z kostki brukowej oraz ogrodzenia, uporządkowanie i nasadzenie zieleni.

Pomieszczenia biurowe posiadają pełne zaplecze techniczne oraz administracyjno-konferencyjne: Inkubator został wyposażony w estetyczne i funkcjonalne biura różnej wielkości z dostępem do internetu, salę konferencyjną, recepcję, pomieszczenia gospodarcze, archiwum, toalety, windę oraz automatyczny system przeciwpożarowy.

Spichlerz w Ujeździe:

Gmina Ujazd ponadto utworzyła targowisko miejskie adaptując i przebudowując na ten cel XVIII-wieczny spichlerz, zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie rynku w Ujeździe. Również w tym wypadku Gmina pozyskała fundusze z Unii Europejskiej, tym razem w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zakres prac przy spichlerzu obejmował:

- remont ścian zewnętrznych,
- remont izolacji pionowych ścian fundamentowych i piwnicznych,
- remont sklepienia nad kondygnacją piwnicy,
- remont pokrycia dachowego oraz ocieplenie połaci dachowych,

- remont obróbek blacharskich oraz elementów odwodnienia dachu,
- remont stolarki okiennej i drzwiowej,
- wykonanie nowego stropu międzykondygnacyjnego z wykorzystaniem elementów drewnianych z istniejących stropów przeznaczonych do demontażu
- remont stropu drewnianego w poziomie poddasza wraz z remontem i uzupełnieniem istniejących elementów konstrukcji drewnianej dachu,
- przebudowa stropu nad piwnicą,
- wykonanie instalacji c.o., wodno-kanalizacyjnej, elektrycznej, wentylacja grawitacyjnej,
- wykonanie lekkich elementów ścianek wewnętrznych związanych docelowym podziałem pomieszczeń,
- rozbiórka wtórnej przybudówki do budynku (komórki gospodarczej),
- rozbiórka fragmentu murowanego ogrodzenia,
- rozbudowa obiektu o elementy konstrukcji pionowej, pomieszczenia techniczne i higieniczno-sanitarne,
- zagospodarowania terenu (nawierzchnie utwardzone, elementy małej architektury),
- wykonanie elementów infrastruktury technicznej i uzbrojenia terenu,
- modernizacja kotłowni w budynku przy ul. Piotra Skargi 1.

Ruiny zamku w Ujeździe:

Gmina Ujazd wraz z Burmistrzem Ujazdu od kilku lat czynią starania mające na celu przejęcie od Agencji Nieruchomości Rolnych ruin zamku biskupów w Ujeździe, wraz z otoczeniem. W najbliższej przyszłości powinno dojść do finalizacji tej transakcji. Co istotne Gmina posiada już projekt I etapu rewitalizacji zamku polegający na zabezpieczeniu i konserwacji ruin wraz z udostępnieniem obiektu zwiedzającym poprzez:

- wytyczenie w terenie ścieżki otaczającej zamek,
- udostępnienie piwnic zwiedzającym,
- budowę schodów i kładki na poziomie pierwszego piętra.

Ogólna koncepcja zagospodarowania otoczenia zamku obejmuje w dalszej kolejności rewitalizację parku zamkowego w kierunku zalewu, co stworzy przyjazną przestrzeń rekreacyjną dla mieszkańców oraz gości miasta i gminy Ujazd.

10.3. Promocja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Ważnym elementem szeroko pojętego zarządzania dziedzictwem kulturowym jest promocja i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, historii i tradycjach regionu. Od wielu już lat takie działania są integralnym elementem promocji turystycznej każdego regionu. Silną stroną działalności Gminy Ujazd są inicjatywy i działania związane właśnie z kulturalną i turystyczną promocją gminy.

Institucją wspierającą Gminę Ujazd oraz realizującą część zadań Gminy w zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego jest Miejsko-Gminny Ośrodek Działalności Kulturalnej w Ujeździe. Należą do nich tzw. działania „miękkie” mające na celu szeroko pojętą edukację kulturalną, popularyzację lokalnej tradycji i historii oraz szerokimi ramami edukację społeczeństwa. Ośrodek wraz z Gminą corocznie organizuje imprezy i festyny związane ze śląskimi tradycjami i obrzędami, m.in.: dożynki gminne, warsztaty i konkursy kroszonkarskie, koncerty muzyki religijnej, „Śląskie beranie”, „Dni Ziemi Ujazdowskiej” a od 2010 roku, co szczególnie warto podkreślić: „Targi Panieńskie” oficjalnie reaktywowane po 70 latach.

Działania te, choć często nie są związane bezpośrednio z zabytkami, stanowią najlepszą formę pozytywnego oddziaływania na społeczeństwo i jego edukację, podejścia do regionalnej historii, co w przyszłości zaprocentuje zmianą podejścia do tematyki dziedzictwa i większym zaangażowaniem w ochronę i pielęgnację zabytków.

Warto podkreślić, że na część tych przedsięwzięć sprawnie pozyskiwane są środki zewnętrzne, głównie z programu Leader – „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty”

Ponadto w ramach szeroko pojętej edukacji kulturalnej Ośrodek prowadzi liczne koła zainteresowań (m.in. warsztaty malarstwa artystycznego, zajęcia muzyczne, taneczne), a ostatnio zorganizowano konkurs fotograficzno-malarski „Najpiękniejsze zakątki gminy Ujazd”, którego celem jest m.in. promocja miasta i gminy, ukazanie walorów przyrodniczych, sakralnych, turystycznych a także popularyzacja wydarzeń i zmian kulturowych zachodzących na przestrzeni lat.

Załącznik nr 1 – Gminna Ewidencja Zabytków

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	UWAGI
1.	Ujazd	zabytkowy układ urbanistyczny		Rej. Zab. 154/57
2.	Ujazd	kościół parafialny pw. św. Andrzeja	ul. Plac Zamkowy	Rej. Zab. 1140/66
3.	Ujazd	kościół pątniczny pw. Nawiedzenia NPM	ul. Traugutta	Rej. Zab. 1141/66
4.	Ujazd	kapliczka pw. Nawiedzenia NMP	ul. Traugutta	
5.	Ujazd	Kapliczka Pieta	ul. Sławięcicka 10	
6.	Ujazd	zamek (ruiny)	ul. Plac Zamkowy	Rej. Zab. 884/64
7.	Ujazd	budynek bramny zamkowy	ul. Plac Zamkowy	
8.	Ujazd	dom	ul. Chopina 5	
9.	Ujazd	dom	ul. Kościuszki 7	
10.	Ujazd	dom	ul. Krzywa 9	
11.	Ujazd	dom	ul. Plac Lompy 1	
12.	Ujazd	dom	ul. Plac Lompy 2	
13.	Ujazd	dom	ul. Plac Lompy 4	
14.	Ujazd	dom	ul. Plac Lompy 7	
15.	Ujazd	dom	ul. 3 Maja 2	
16.	Ujazd	dom	ul. 3 Maja 13	
17.	Ujazd	dom	ul. 3 Maja 16	Rej. Zab. 1905/67
18.	Ujazd	dom	ul. Matejki 2	
19.	Ujazd	dom	ul. Matejki 4	
20.	Ujazd	dom	ul. Mickiewicza 4	
21.	Ujazd	dom	ul. Powstańców Śląskich 2	Rej. Zab. 1907/67
22.	Ujazd	dom	ul. Powstańców Śląskich 13	
23.	Ujazd	dom	ul. Powstańców Śląskich 14	
24.	Ujazd	dom	ul. Powstańców Śląskich 15	
25.	Ujazd	dom	ul. Powstańców Śląskich 18	

LP.	MIJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	UWAGI
26.	Ujazd	dom	ul. Sienkiewicza 3	Rej. Zab. 1908/67
27.	Ujazd	dom	ul. Skargi 1	
28.	Ujazd	dom	ul. Szkolna 2	
29.	Ujazd	dom	ul. Szkolna 4	
30.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 3	
31.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 7	
32.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 8	
33.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 9	
34.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 10	
35.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 11	
36.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 12	
37.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 13	
38.	Ujazd	dom	ul. Sławięcicka 14	
39.	Ujazd	ratusz – Urząd Miejski	ul. Sławięcicka 19	
40.	Ujazd	plebania	ul. Strzelecka 4	
41.	Ujazd	przedszkole	ul. Strzelecka 8	
42.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 16	
43.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 17	
44.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 18	
45.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 19	
46.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 21	
47.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 23	
48.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 24	
49.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 31	Rej. Zab. 1909/67
50.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 33	
51.	Ujazd	dom	ul. Traugutta 35	
52.	Ujazd	budynek gospodarczy	ul. Traugutta 35	
53.	Ujazd	stodoła	ul. Traugutta 35	
54.	Ujazd	spichlerz	ul. Skargi	
55.	Balcarzowice	dom, d. gospoda	ul. Błotnicka 2	

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	UWAGI
56.	Jaryszów	kościół parafialny pw. NPM	ul. Strzelecka	Rej. Zab. 1133/66
57.	Jaryszów	ogrodzenie kościoła z kapliczką	ul. Strzelecka	
58.	Jaryszów	szkoła	ul. Strzelecka 16	
59.	Klucz	kościół parafialny pw. Św. Elżbiety	ul. Wiejska 16	Rej. Zab. 98/54
60.	Klucz	plebania	ul. Wiejska 16	Rej. Zab. 1969/72
61.	Klucz	kapliczka	ul. Wiejska 16	
62.	Klucz	dom, d. gospoda	ul. Wiejska 52	
63.	Klucz	dom	Ul. Wiejska 13	
64.	Klucz	dom	ul. Wiejska 35	
65.	Klucz	dom	ul. Wiejska 37	
66.	Klucz	dom	ul. Wiejska 47	
67.	Księży Las	gorzelnia		Rej. Zab. 2134/86
68.	Niezdrowice	cmentarz żydowski	dz. nr ewid.2281 Ujazd	Rej. Zab. 240/90
69.	Niezdrowice	kapliczka	ul. Wiejska	
70.	Niezdrowice	dom	ul. Wiejska 2	
71.	Niezdrowice	stodoła	ul. Wiejska 22	
72.	Niezdrowice	dom	ul. Wiejska 44	
73.	Niezdrowice	dom	ul. Wiejska 46	
74.	Nogowczyce	kapliczka maryjna	ul. Lipowa	
75.	Olszowa	kościół fil. pw. Matki Bożej Śnieżnej	ul. Wiejska	Rej. Zab. 99/54
76.	Olszowa	kostnica przy kościółce		
77.	Olszowa	kapliczka św. Floriana	ul. Wiejska	
78.	Olszowa	zbiorowa mogiła Powstańców Śl. na cmentarzu rzym.-kat.	ul. Wiejska	Rej. Zab. 165/88
79.	Olszowa	spichlerz	ul. Hodowlana 2	Rej. Zab. 2132/86
80.	Olszowa	stajnia	ul. Hodowlana 2	Rej. Zab. 2133/86

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	UWAGI
81.	Olszowa	obora	ul. Hodowlana 2	
82.	Olszowa	dom	ul. Wiejska 9	
83.	Olszowa - Księży Las	aleja parkowa		
84.	Sieroniewice	kapliczka	ul. Ujazdowska 19	
85.	Sieroniewice	kapliczka	ul. Strzelecka	
86.	Stary Ujazd	układ ruralistyczny		
87.	Stary Ujazd	kaplica	ul. Czterdziestolecia	
88.	Stary Ujazd	dom	ul. Czterdziestolecia 1	
89.	Stary Ujazd	dom	ul. Czterdziestolecia 42	
90.	Stary Ujazd	dom	ul. Czterdziestolecia 65a	
91.	Stary Ujazd	dom	ul. Czterdziestolecia 103	
92.	Zimna Wódka	kościół fil. pw. św. Marii Magdaleny	ul. Ujazdowska	Rej. Zab. 100/54
93.	Zimna Wódka	kapliczka Jana Nepomucena	ul. Ujazdowska	
94.	Zimna Wódka	budynek poczty	ul. Ujazdowska 6	
95.	Zimna Wódka	spichlerz folwarczny	ul. Plac Wolności	
96.	Zimna Wódka	zbiorowa mogiła Powstańców Śl. na cmentarzu rzym.-kat.	ul. Górna	Rej. Zab. 164/88
97.	Zimna Wódka	dworzec kolejowy	ul. Strzelecka 4	
98.	Zimna Wódka	dom	ul. Ujazdowska 1b	
99.	Zimna Wódka	dom	ul. Ujazdowska 3/5	
100.	Zimna Wódka	dom	ul. Ujazdowska 7	
101.	Zimna Wódka	dom	ul. Ujazdowska 42	
102.	Zimna Wódka	dom	ul. Ujazdowska 52	
103.	Zimna Wódka	stodoła	ul. Ujazdowska 52	

Załącznik nr 2 – Wykaz stanowisk archeologicznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STAN.	LOKALIZACJA	TYP STANOWISKA	CHRONOLOGIA
1.	Balcarzowice	1	w zach. części wsi, na wsch. od DK 88 Rej. Zab. - A – 362/73	grodzisko stożkowate	średniowiecze, XIII/XIV w.
2.	Jaryszów	1	brak dokładnej lok.	śląd osadniczy	neolit
3.	Jaryszów	2	brak dokładnej lok.	śląd osadniczy	neolit
4.	Jaryszów	3	brak dokładnej lok.	śląd osadniczy	epoka kamienia
5.	Jaryszów	4	brak dokładnej lok.	śląd osadniczy	kultura łużycka
6.	Jaryszów	5	brak dokładnej lok.	cmentarzysko	epoka brązu
7.	Jaryszów	6	wg mapy arch.	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze faza późna lub średniowiecze
8.	Jaryszów	7	wg mapy arch.	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze faza późna lub średniowiecze
9.	Jaryszów	8		śląd osadniczy	paleolit schyłkowy (?)
10.	Jaryszów	9	wg mapy arch.	osada	IX-X w.
11.	Jaryszów	10	wg mapy arch.	punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy osada osada	paleolit schyłkowy mezolit wczesny okres epoki brązu kultura przeworska kultura przeworska IX-X w.
12.	Klucz	1	brak dokładnej lok.	śląd osadniczy	epoka kamienia
13.	Niezdrowice	1	brak dokładnej lok.	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich
14.	Niezdrowice	2	wg planu arch.	cmentarzysko ciałopalne	kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
15.	Niezdrowice	3	wg planu arch., dz. nr 176/1	śląd osadnictwa	pradzieje
16.	Niezdrowice	4	wg planu arch., w poł. wysokości dz.nr259	śląd osadnictwa punkt osadniczy	pradzieje XIV-XV w.
17.	Niezdrowice	5	wg planu arch., dz. nr 259 na wysokości dz. nr 275	punkt osadniczy	XIV-XV w.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STAN.	LOKALIZACJA	TYP STANOWISKA	CHRONOLOGIA
18.	Niezdrowice	6	wg planu arch., w pd. części dz. nr: 294, 298, 299	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	mezolit (?) XIV-XV w.
19.	Niezdrowice	7	wg planu arch., dz. nr 213/1 na wysokości dz. nr 187	śląd osadnictwa	kultura przeworska
20.	Nogowczyce	1	dz. nr 339	punkt osadniczy	XV w.
21.	Nogowczyce	2	brak dokładnej lok.	śląd osadnictwa	neolit
22.	Olszowa	1	wg mapy arch. – ok. 550 m na zach. od osady Winnica i ok. 350 m na pn. od autostrady	punkt osadniczy	pradzieje
23.	Olszowa	2	w pd. pasie jezdnii i obrzeża autostrady ok. 2200 m na zach. od węzła Olszowa na km 270+850 – km 270+920	punkt osadniczy	neolit, kultura amfor kulistych
24.	Olszowa	3	brak dokładnej lok.	cmentarzysko	kultura łużycka
25.	Sieroniewice	1	brak dokładnej lok.	śląd osadniczy	neolit
26.	Sieroniewice	2	dz. nr 237/1 (?)	punkt osadniczy	XIV-XV w.
27.	Stary Ujazd	1	wg mapy arch.	punkt osadniczy śląd osadnictwa	pradzieje XIV-XV w.
28.	Stary Ujazd	2	wg mapy arch.	punkt osadniczy	pradzieje
29.	Stary Ujazd	3	wg mapy arch.	punkt osadniczy	epoka kamienna
30.	Stary Ujazd	4	brak lok.	skarb (?)	okres wpływów rzymskich oraz średniowiecze
31.	Stary Ujazd	5	wg mapy arch.	punkt osadniczy	neolit
32.	Stary Ujazd	6	wg mapy arch.	śląd osadnictwa	pradzieje
33.	Stary Ujazd	7		śląd osadnictwa punkt osadniczy śląd osadnictwa śląd osadnictwa	paleolit (?) neolit (?) pradzieje wczesne średniowiecze
34.	Stary Ujazd	8	wg mapy arch.	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich
35.	Stary Ujazd	9	wg mapy arch., w linii prostej na wschód	śląd osadnictwa punkt osadniczy	epoka kamienia kultura łużycka

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STAN.	LOKALIZACJA	TYP STANOWISKA	CHRONOLOGIA
			od przysiółka Kopanina	śląd osadnictwa osada punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze średniowiecze
36.	Stary Ujazd	10	wg mapy arch.	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich lub wczesne średniowiecze
37.	Ujazd	1	brak dokładnej lok.	punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje średniowiecze
38.	Ujazd	2	brak dokładnej lok.	punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje średniowiecze
39.	Ujazd	3	na wzgórzu św. Bartłomieja, ok. 1 km na pn.-wsch. od miasta	grodzisko (?)	XIII-XVI w.
40.	Ujazd	4	wg planu arch.	śląd osadnictwa	(?)
41.	Ujazd	5	brak dokładnej lok.	skarb	okres wpływów rzymskich
42.	Ujazd	6	brak dokładnej lok.	skarb	1336 r.
43.	Ujazd	7	wg planu arch., w pobliżu kościoła NMP, za strumykiem	śląd osadnictwa punkt osadniczy punkt osadniczy	epoka kamienia okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze
44.	Ujazd	8	brak dokładnej lok.	punkt osadniczy	XII-XIII w.
45.	Ujazd	9	w narożu Rynku		średniowiecze
46.	Ujazd	10	na p. terasie rz. Kłodnicy, ok. 300 m na pn. od szosy Sławięcice – Ujazd	stanowisko wielokulturowe ślady i punkty osadnicze	neolit pradzieje XIV-XV w.
47.	Ujazd	11	ok. 250 m na zach. od strumienia	śląd osadnictwa	epoka kamienia
48.	Ujazd	12	na p. terasie rz. Kłodnicy, ok. 1250 m na zach. od drogi Ujazd – Stary Ujazd i ok. 400m na pn. od szosy Sławięcice – Ujazd	osada wielokulturowa, ślady i punkty osadnicze	neolit okres wpływów rzymskich X-XI w. pradzieje XIV-XV w.
49.	Ujazd	13	wg mapy arch., na p. terasie rz. Jordan, 40 m na zach. od drogi Ujazd – Stary Ujazd	punkt osadniczy śląd osadnictwa	pradzieje wczesne średniowiecze lub średniowiecze
50.	Ujazd	14	wg mapy arch., na p. terasie rz. Jordan, ok.	punkt osadniczy	pradzieje

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STAN.	LOKALIZACJA	TYP STANOWISKA	CHRONOLOGIA
			300 m na pd. od zabudowań Starego Ujazdu i ok. 50 m na zach. od drogi do Ujazdu		
51.	Ujazd	15	wg mapy arch., ok. 300 m na wsch. od kościoła i ok. 150 m na pn. od szosy Ujazd – Łany	śląd osadnictwa punkt osadniczy	pradzieje średniowiecze
52.	Ujazd	16	wg mapy arch., ok. 3 km na pn.-wsch. od Ujazdu, ok. 1 km na pn. od drogi Ujazd – Łany	punkt osadniczy śląd osadnictwa	neolit (?) X-XIII w.
53.	Ujazd	17	wg mapy arch., na zach. od miasta, ok. 750 m od kościoła, ok. 70 m na pn. od szosy Ujazd – Sławięcice	śląd osadnictwa osada	pradzieje średniowiecze
54.	Ujazd	18	na zach. od miasta, ok. 1km od kościoła, ok. 350 m na pn. od szosy Ujazd – Sławięcice	punkty osadnicze	kultura przeworska wczesne średniowiecze XIV-XV w.
55.	Ujazd	19	wg mapy arch., ok. 100 m na pn. od szosy Ujazd – Łany i ok. 100 m na pn.-zach. od samotnie stojącego kościoła	śląd osadnictwa punkt osadniczy	pradzieje wczesne średniowiecze lub średniowiecze
56.	Ujazd	20	wg mapy arch., ok. 3 km na wsch. od kościoła w mieście i ok. 50 m na pn. od szosy Ujazd – Łany	punkty osadnicze	neolit, kultura łużycka oraz okres wpływów rzymskich
57.	Ujazd	21	ok. 400 m na pn.-wsch. od zabudowań PGR Dziedzinka na p. terasie strumienia	śląd osadnictwa punkt osadniczy	pradzieje XIII w.
58.	Ujazd	22	na p. terasie strumienia, ok. 600 m na wsch. od zabudowań PGR Dziedzinka i 550 m na pd. od leśniczówki Utrata	śląd osadnictwa	pradzieje

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STAN.	LOKALIZACJA	TYP STANOWISKA	CHRONOLOGIA
59.	Ujazd	23	na pn.-wsch. od przysiółka Gaj	śląd osadnictwa	kultura łużycka
60.	Ujazd	24	wg mapy arch., na p. brzegu rz. Kłodnica	ślady osadnictwa	IX-X w. oraz późne średniowiecze
61.	Ujazd	25		punkt osadniczy ślady osadnictwa	IX-X w. XIV-XV w.
62.	Ujazd	26	na pd. od ul. Gliwickiej	punkty osadnicze	neolit, kultura przeworska oraz późny okres wpływów rzymskich, XIV-XV w.
63.	Ujazd	27	wg mapy arch.	punkty osadnicze	późny okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze
64.	Zimna Wódka	1	na granicy pasa autostrady, na pd.-wsch. od przejazdu drogi starostrzeleckiej i kolei pod autostradą, dz. nr 395/1		
65.	Zimna Wódka	2	na p. terasie dopływu potoku Jordan, ok. 100 m na zach. od drogi Zimna Wódka – Stary Ujazd, dz. nr 925 i 926	osada wielokulturowa	
66.	Zimna Wódka	3	przy pd.-wsch. krańcu wsi, ok. 100 m na wsch. od drogi do Starego Ujazdu, dz. nr 809		wczesne średniowiecze
67.	Zimna Wódka	4	ok. 100 m na pn. od stanowiska nr 3, dz. nr 805 i 808		pradzieje i średniowiecze
68.	Zimna Wódka	5	ok. 150 m na wsch. od cmentarza, dz. nr 763		średniowiecze
69.	Zimna Wódka	6	ok. 220 m na wsch. od stanowiska nr 3		wczesne średniowiecze
70.	Zimna Wódka	7	na I. terasie potoku Jordan, ok. 150 m na wsch. od drogi do Ujazdu i ok. 750 m na pd. od wsi Zimna Wódka, dz. nr (84), 948		pradzieje i wczesne średniowiecze

Źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ujazd, 2014.*